

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Pope, Alexander.; af Alexander Pope ; oversat af det Engelske [ved Chr. Carl Lous] ; udg. af J. S. Sneedorff.

Titel | Title:

Forsøg om Mennesket i IV Breve til Lord Bolingbroke

Udgivet år og sted | Publication time and place: Sorøe : trykt hos Jonas Lindgren, 1759

Fysiske størrelse | Physical extent:

76 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

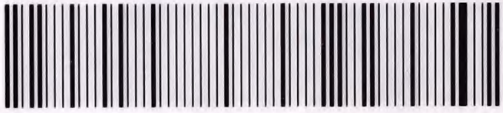
UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 54 8°

1 1 54 0 8 04833 X

Rex

54. - 326 - 8°

FORSÖG

MENNESKET

IN BREVET

LORD BOLINGBROKE

ALEXANDER POPE, ESQ.

Original of the ...

1711

Printed and Sold by J. Knapton, at the ...

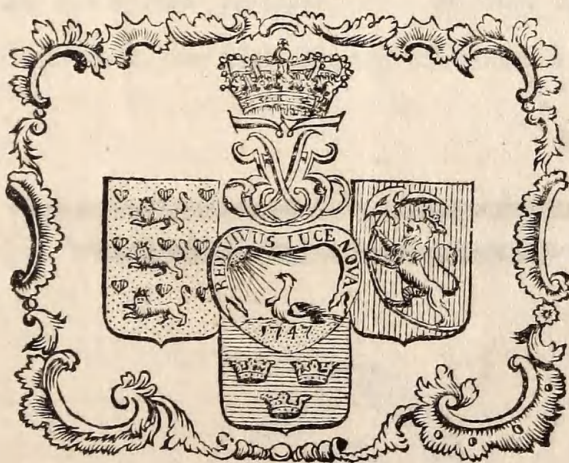
FORSÖG
OM
MENNESKET

I
IV. BREVE

TIL
LORD BOLINGBROKE

A F
ALEXANDER POPE Esq.

Overfat af det Engelske.

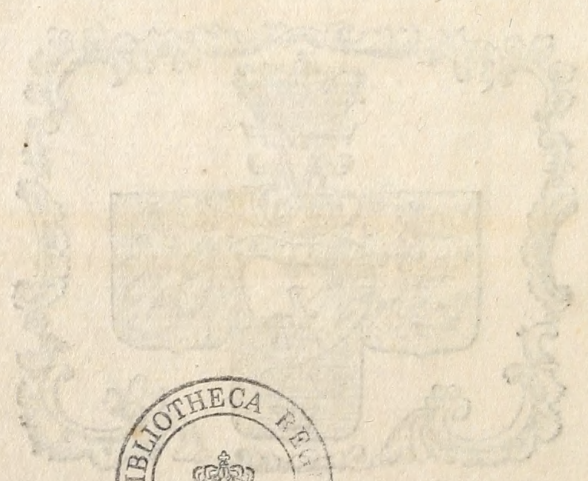

SORÖE 1759.

TRYKT HOS JONAS LINDGREN, DET RIDDERLIGE
ACADEMIES BOGTRYKKER.

MORSÖG
OM
MENNESKET
I
IV. BREVE
TIL
LORD BOLINGBROKE
AF
ALEXANDER POPE P. 2.

Original af det trykte

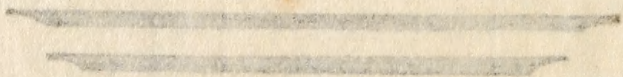
Trykt hos Johann Linders, ved Rosenstræde
Aarsnævnt Bogen

Tör Popes Geist fordansket sig til vore Egne vove?
Tör Han sig her som Hiemme för en gunstig Skiebne love?
Jo, i et Land hvor Viisdom, Dyd og Naade Kronen bær,
Der just det rette Tilflugts-Sted for slig en Digter er.
Hvad Han udi sin Moders Maal med en ubunden Tunge
Har sagt, det kan Han her paa Dansk med samme Frihed sunge
Han finder her i KONGENS og de Danske Musers Ven
En Videnskabers Elsker og Befordrere igien.
Opmuntret ved Hvis Gunst Han vil os Mennesket afmale
Og venter sig at höres der hvor Sandhed frit kan tale;
Maa det Ham kuns forlades, Han ei taler Dansk saa net
Som Engelsk, venter Han Sig vist i Danmark Borger - Ret.

L * * s. Lous.

For Popen Gæst fordrager sig til sine egne
 For Han sig der som blivende for en ganske Skidne løst
 Jo, i et Land hvor Videnskab, Dyd og Mand Kæmpe var
 Der just der var en Tilflugts-Sted for sig en Digter
 Hvad Han vil for Moders Maal med en anden Tunge
 Her sagt, det kan Han der som Danst med samme Færdige
 Han stunder her i KONGENS og de Danske Mesters Ven
 En Fæderlands Efters og Bæst er igjen.
 Opnævnt ved Hare Gæst Han vil en Mennesker glæde
 Og vent sig at høve der hvor Zandhed sig kan tale;
 Men det Ham kun forlader, Han er taler Danst for sig
 Som Hægeff, vent Han sig i Danmark Borger - Her

L * * *

I. BREV.

Om Menneskets Natur og Tilstand i Henseende til hele Verden.

FÖLG med, min Ven, og levn alt det, som ringe er, tilbage
Til Fyrstens nedrig Overmod og til Ærgierighed!
Lad os (da vi har neppe Tid i vore Leve-Dage,
Til at os see omkring, og döe) ei stille staae derved.
Nei, lad os frit til Menneskets Theater os henvende;
Den Plan saa fuld af Orden, skiönt tillige dog saa stor.
Den Have, hvis forbudne Frugt kan Fristelser antænde;
Den Viltis, hvori Blomster og Ukrud i Flæng opgroer.
Kom, lad os denne vide Egn omvandre og betragte,
Hver nedrig dunkle Vraae og hver en aaben Plads deri,
Hver Slette underföge og paa hver en Höide agte
Ja intet, som Opmerksomhed fortjener, gaae forbi.
Det som langs Jorden uformerkt fra Öiet sig undrager,
Saa velsom det der himmelhöit i Skyen svinder hen;
Naturen fölg agtsom, hvor sin Vei og Löb den tager
Og midt i Flugten Daarlighed antafte driftigen.

Hver Skik og Levemaade i sin Opkomst underföge:

Lee, hvor vi maae; alvorlige os vise, hvor vi kan;
Dog stræbe udi alleting GUDS Ære at foröge,

Hans Vei retfærdiggjøre for vor irrende Forstand.

Men, naar vi ned til Mennesket, naar vi til GUD op stige

Hvad kan vi slutte uden af den Kundskab som vi har?
Nu af den sidste vide vi jo ikke meer at sige

End mens hans Tilstand for os er paa Jorden aabenbar.
Her derfor vores Slutning vi begynde maa og ende

Som vi om Mennesket og om hans Vilkor fiden giör
Og fkiönt i Tusend Verdener GUD giver sig tilkiende,
Vi i vor egen Verden dog ham ene föge bör.

Han som indseer den Afgrund af Omvexling og kan kiende

Hvorledes et System' udi et andet lænket er
Hvor alle samled' sidst udgiör et alt foruden ende

En Kiæde, hvoraf hvert et Leed en Verden er i fær.
Som over hver Planet og Soel bestandig holder Öie

Og de paa dem faa mange Slags adskilte Skabninger
Han veed, *Han* os fortælle kan, om Himlen havde föie

Til at indrette alle Ting saaledes som de er.
Men har din Siæl med al sin Flid vel kundet giennemtrænge

Det store Verdens Alt og see hver Hiul og Drive-Fier?
Hvor nöie alle Dele i den Bygning sammenhænge

Og hver i fær et Middel til det Heles Velfstand er.
Har *den* bemærket Graderne hvori hver Kraft tiltager

Er det vel mueligt, at en Part det Ganske fatte kan?
Det store Baand, som i saa smuk en Samqvem alting drager

Og samlet holder, er det i GUDS eller i din Haand?

Indbildte Menneske! Du vil Aarsagen see til dette,

Hvorfor du kom saa liden, blind og svag i Verden ind;

Søg, om du kan forst den, som ei er lettere at giette

Hvorfore du ei mindre blev ei meere svag og blind.

Adspørg din Moder Jorden, af hvad Aarsag Eegen rækker

Saa høit ud over Skov og Krat, som i dens Skygge staaer,

Spørg det udstrakte Firmament, som Jordens Kreds bedækker,

Hvi *Jupiter* i Størrelse sin Maane overgaar.

Er dette klart, Guds Viisdom maa det frem til Lyset kalde,

Af muelige Systemer, som det *meeft fuldkomne* er

Hvor alting *sammenbænge* maa indbyrdes eller falde,

Og ordentlig fra Grad til Grad opvoxe hvert i sær.

Langt meere aabenbart det er: der *nogensteds* maa være

Paa Væfners store Stige sliq en Art som Mennesket,

Og bliver da (hvor længe vi derom end disputere)

Kuns Spørmaal, om paa rette Sted Guds Viisdom satte det.

Hvad vi i Hensigt til os selv for Uret end erkiender,

I Hensigt til det heele maa nødvendig være ret.

Et Menneske, skiönt til et Maal han al sin Flid anvender,

Ved tusende Bevægelfer dog neppe opnaaer det:

En eneste kan derimod Guds Öiemeed udføre

Og tiene til et *andet Brug* som anden Aarsag med.

Saa Mennesket, (skiönt denne Jord ham synes at tilhøre

Og at han her for andre har det allerførste Sted.)

Saa spiller han maafkæe dog i en Sphere, vi ei kiende,
 Den anden Rulle, til dens Gang og dens Bevægelse
 En Hielpe. Aarfag er, hvorved Gud naaer sit Maal og Ende,
 Det er ikkuns en Deel og ei det Hele som vi see.

NAAR stolten Hingst veed, hvorfor man nu holder ham tilbage,
 Nu tvinger over Mark og Eng i fuld Galop at gaae;
 Naar Oxen Aarfag seer, hvorfor han nu maa Ploven drage,
 Nu atter som *Ægyptens* Gud skal have Krandsfer paa.
 Da skal förfst Mennesket i al sin dumme Hovmod kiende,
 Hvorfor han virker, lider, slaaes og drives hift og her;
 Hans Lidelfers og Virkningers, hans Væfens Brug og Ende,
 Og hvorfor han en Time Træl, en anden Guddom er.

SAA giv ei Himlen Skyld og siig: vi ufuldkomne ere.
 Siig heller: den Fuldkommenhed enhver iblant os fik,
 Som vore Væfner i den Stand og Plads, de har, kan bære,
 Da vores Rum er kun en Prik, vor Tid et Öieblik.

GUD lader hvert et Kreatur kun see den ene Side

Af Skiæbnens Bog, som viser hans nærværend' Stand og Kaar
For Dyr er skiult, hvad Mennesker; for dem, hvad Aander vide.

Hvem blev ei Livet ellers tungt og Skiæbnen alt for haard?
Det Lam, som af din Lækker-Tand i Dag er dömt til Döde

Mon, om det havde din Forstand, det med saa frit et Mod
Paa Marken sprang og fögte der blant Blomsterne sin Föde

Ja slikkede den Haand som nu udöse vil dets Blod?
O! tröstelig Vankundighed om alt hvad os skal hende!

Hvor lykkelig du delet er til alle Væfner ud!
At hvert opfyldte maae den Kreds og naae det Maal og Ende

Hvortil det evig var bestemt af den alvise GUD.

Han som med lige Öine feer en Spurre need til Jordan
At falde, eller og en Helt sit Bane-Saar at faae

Et Soelgran og en Soele-Kreds at komme af sin Orden
Og nu en Boble briste, nu en Verden at forgaae.

SAA haab da ydmyg! sving dig op med bævend Flugt og Fiære!

Vent paa den store Lærere, din Död! og GUD tilbed!

Hvad Salighed dig forestaaer, han dig vil ikke lære
Men giver dog hvert Öieblik nyt Haab om Salighed.

Haab evig i et Menneskes Natur og Siel er grundet
Han skabtes til at blive, ei at være lykkelig.

Hans Siel, som hiemme til for knapt og engt et Rum er bundet
Gaaer ud i det Tilkommende og deri glæder sig.

A 5 SEE

10 *Om Menneskets Natur og Tilstand*

SEE til den blinde Indian! hvis u-oplyste Hierte
Guds Röft i Vinden hörer, og i Skyerne ham feer;
Han af en opblæft Videnskab faa meget aldrig lærte,
Som hvor paa Himlen Soelens Gang og Melke-Veien er.
Dog den ukonstlede Natur hans Haab den Tröft har givet
At bag de höie Bierges Top en mild're Himmel er.
At han en bedre Verden skal besidde efter Livet,
Som ligger skjult af Skove og i Lye for tykke Trær;
En mere frugtbar Öe udi det vilde Hav bestige,
Hvor Slaver deres Föde-Land dog engang har i Roe,
Hvor ingen Fiende plager dem, hvor Christne ikke hige
Og törste efter Guld; hvor de kan uden Fare boe.
Han önsker kun at være til og er for Resten rolig,
Om Engle-Vinger skjötter ei og Seraphimers Skin
Han troer, at naar han engang faaer i blanken Skye sin Boelig
Hans Hund ham Sælfskab giöre skal og følge med derind.
Men du som mere Kundskab har, din *forudfattet Tanke*
Mod Himlens Forsyn læg i din Fornuftes Veie-Skaal!
Kald Ufuldkommenhed alt, det du finder at paaanke
Siig: her den giver med for knapt; her med for fuldt et Maal!
Vend op og ned paa alle Ting som det dig best behager!
Og siig endda: er Mennesket ei ene lykkelig,
Hvis Himlens Forsyn ei for ham alene Omsörg drager
Er han ei skabt fuldkommen her og der udödelig,
Saa ere Himlens Gierninger ubillige og flette;
Raab GUDS Regiering da ikkun for ufuldkommen ud;
Riv Sceptret af hans Haand, gak med din Dommere i rette!
Sæt paa hans Domstol din Forstand! giör dig til OVER-GUD!

VOR første Feil (min Ven) udi Fornuftens Hovmod ligger
Enhver vil af sin Sphere op i Skyen svinge sig
Thi Hovmod altid efter det, den ei kan række, higer
Vi vilde være Englene og Engler Guder lig'.
Men bleve de Rebeller, da de Guder vilde være
Langt mere vi, saafremt vi tör misunde Englene;
Thi hvo de *Love* bryde vil, som i Naturen ere
Fassatte, sig forfynder mod Naturens Mestere.

Spörg til hvis Nytte Jorden er, og hvorfor Solen giver
Sit Skin og Lyfen? Hovmod strax vil svare: "kuns for mig
"For mig den gavmilde Natur sin frugtbar Kraft opliver,
"Udbryder i hver Urt og i hvert Blomster deler sig;
"Viintræet aarligen for mig sin Neectar-Saft udgyder,
"Og Rosen fylder Luften med sin Balsom-söde Lugt;
"For mig i Minens rige Skiöd de gyldne Aarer flyder,
"Og hvert et Træ sig bukker for at rekke mig sin Frugt.
"Ja Sundheds Midler til mig ud af tusend' Kilder springe
"Paa Himlen Solen reiser for at lyse mig hver Dag
"I Söen rulle Bölger for at tiene mig til Gyng
"See! Jorden min Fodskammel er og Skyerne mit Tag.

MEN mon Naturen ikke fra den milde Henfigt skeier
 Naar dødelige Straaler fra den hede Soel udgaaer
 Naar Söen bryder Demninger og hele Folk udfeier,
 Naar Jordkælv fluger Byer op og ned i Grunden flaaer?
 Nei, (svarer man) "GUD ikke af færdedes Love bindes
 "Men følger en *almindelig* i sine Virkninger,
 "Hvori der vel Undtagelse og Ændring ofte findes,
 "Men sig hvad skabte Himmelen, som ret fuldkomment er"?
 Hvi skulde da vel *Mennesket* fuldkommen ene være?
 Er *hans Lyksalighed* det *Maal*, som alting figter til,
 Og derfra dog Afvigelser udi Naturen ere,
 Hvad Under om han ikke selv det altid söge vil?
 Ei mere fordrer dette Maal, at Soelskin og at Taage
 Omvexle uden Ophold end at Sinds Bevægelser;
 Ei meer, at Folk er uden Feil, adstadiige og kloge
 End at paa Himlen aldrig Skyer men evigt For-Aar er.
 Kan Pest og Jordkælv Himlens Plan ei stöde over Ende,
 Hvor skal en *Catilina* da og *Borgia* göre det?
 Ak! Hovmod! Hovmod Aarsag er, vi os faa lidet kiende,
 Og dömmen om Naturen og dens Virkninger faa flet.
 Vor Slutning om Moralske Ting den samme burde blive,
 Som om hvad blot naturligt er. Vi aldrig rettelig
 Undskylde GUD i disse og ham Skyld i hine give;
 At dömmen ret om begge er at underkaste sig.

MÅSKEE du efter dit Behag det bedre skulde finde

At her var idel Dyd, og der bestandig Harmonie;

At Søen aldrig oprørt blev af sterke Storme-Vinde

At Sindet altid roligt var, Fornuften altid frie.

Men kun ved Elementers Strid et alt kan varigt blive

Og Livets Elementer er jo Passionerne

Den samme Orden som GUD har Naturen vildet give,

Og fastfat er i Mennesket fra første Skabelse.

HVAD vil da Mennesket? snart han mod Himlen Trodstör byde.

Og ringere end Englene vil Engler overgaae

Snart seer han vred til Jorden ned og synes at fortryde

Han Tyrens Styrke, Biörnens Pels og Klöer undvere maae.

Tilftaaer han, disse Skabninger er ham til Brug beskæret,

Siig: hvad de nytted, var han selv, hvad hver iblant dem er.

Naturen mod dem gavmild, men ei ödfel haver været

Og uddeelt Kræfter, Lemmer som best passe til enhver,

Oprettet alle Mangler, hvor der synes Feil at være,

Her med en större Styrke, der med större Hurtighed,

Alt i den rette Grad som hver kan i sin Tilstand bære

Saa net, at ei det ringeste forandres kan derved.

Hvert Dyr, hver Orm fornöiet i sin egen Tilstand bliver?

Er Himlen da mod Mennesket mod ham alene haard?

Skal han alene, han, som vi Fornuftens Brug tilskriver,

Med intet være nöiet, om han ikke, alting faaer?

NEI, Menneskets Lykfsalighed (i hvad end Hovmod figer)

Er ei i Viisdom eller Magt at overgaae fin Stand,
Men at hans Siels og Legems Kraft den Grad ei overftiger
Som passer hans Natur og fom hans Tilstand taale kan.

Hvorfore har ei Mennesket et Microscopifk Öie?

Fordi han ingen Flue er (en Aarfag klar og reen.
Hvad nytted' ham et fkarp're Syn, hvorved han grant og nöie

En Mide kunde Öine, men ei fatte Himmelen?
Hvad en fuldkommer' Fölelse, om Dödens Verk og Smerte
Han öm og fkælvende i hver en Pore fölede?

Hvad gavned' ham en stærkre Lugt om Lillien hans Hierte
Og Hierne med fin söde Lugt til Döde qvælede?

Ja om Naturen torned' i hans alt for fine Öre

Og med Planeternes Mufik forftyrrede hans Sind,
Hvor vilde han da önfke fig igjen at kunde höre

De klare Strömmes Sufen og den fagte Veften-Vind!
Hvo finder da GUDS Forfyn ei (hvor hen vi os end vende)

At giöre overalt hvad den har Grund og Föie til?
Hvo kan vel andet end for god og alviis den erkiende

Saavel i hvad den nægter, fom i hvad den give vil?

SAA vidt fom Kreaturerne utallig Skare rækker,

Saa vidt den Stige af *Fornufts* og *Sandsens* Kræfter gaaer.
Betragt! hvor den til Menneskets meft ædle Art fig ftrekker
Op fra de Milioner, fom det grønne Græs beboer!

Hvad

Hvad Grader udi Synet fra Mulvarpens tykke Hinde,
Til Loffens skarpe Syn indtaær det store Mellem-Rum!
I Lugtelfen fra Lybiens lang-örede Lövinde
Til Hunden, som ved mindste Spor i Græffet stöver om,
I Hörelsen fra alt det Liv, man skiult i Vandet finder,
Til det, som höie Triller flaaer blant For-Aars Bladene!
Hvor Æderkoppens Fölelse er skarp, hvor fiint den spinder,
Den föler i hver Traad og i hver Stræng er levende.
Hvor flittig Bie en skiönfom Lugt og viffe Sandser haver,
At den af giftig Urt endog kan Honning samle ind!
Hvad Forskiæl paa *Instinet* udi det Svin i Skarnet graver,
Naar, halv fornuftig Elephant, man ligner hans mod din!
Imellem denne og *Fornuft*, hvor uformærkt en Skranke!
Beständig skildte ad, og dog hverandre altid nær.
Hukommelse hvor ligner den Forstand og Eftertanke!
Hvor mellem *Sands* og *Overlæg* en liden Forskiæl er!
Hvor *Middel-Væfner* Grade-Viis sig til hverandre strække!
Dog aldrig deres fatte Maal og Grændse overgaae,
Og var ei alle Væfner i faa ordentlig en Rekke
Inddeelt, hvi skulde hine da vel under disse staae,
Og allefammen under dig? Men nu da du alene
De Kræfter overvinde kan, som findes hos enhver,
Mon ikke da og din Forstand og Skiönfomhed kan eene
Opveie mod de Kræfter, som hos dennem nedlagt er?

SEE, al Materien med Liv og Frugtbar sig udbrede

I Luften, Vandet, Jorden og saa langt vor Syn kan naae,
Hvor maae dog Liv og Væsen sig uendelig adsprede!

Hvor høit, hvorvidt omkring, hvor dybt i evig Afgrund gaae!
Forunderlige Væfners Tal og Kiæde uden Ende!

Fra GUD til Aander, Legemer, til Engler, Mennesker,
Dyr, Fugle, Fiske, Orme! det som intet Syn kan kiende

Og intet Glas kan naae! fra det, som uindskrænket er,
Fra det til Dig, fra dig igien til intet! om vi kunde

Bemestre os de høiere Naturers Herredom,
Saa maatte vi de ringere igien vor Plads forunde;

! Thi ellers blev i Skabningen et tomt og ledigt Rom,
Hvor intet Trin undværes kan, om Stigen heel skal blive,

Thi hvilket Leed vi ogsaa af Naturens Kiæde skiær,
Det første eller tusende, hvad Rang vi det end give,

! Den hele Kiæde ligesuldt strax derved afbrut er.

Og derfor hver System udi en rigtig Orden stiger,

En Orden saa fornöden, om det store ALT skal staae,
Saa følger, at naar mindste Deel fra denne Orden viger,

Ei det System alene, men det gandske falde maae.

Lad Jorden miste Lige Vægt, og af sin Kreds udflyve;

Planeter, Soele regellös igiennem Luften gaae;

Lad Aanderne fra deres Magt og Rang nedstyrtet blive;

Et Væsen og en Verden need i Grund en anden slaae.

Lad Himlens Grundvold röres, og Naturens Skælven bringe
Forvirring til Guds Throne selv; lad denne herlige
Og store ORDEN brydes ned, -- for hvem? for dig? saa ringe
En Orm! -- O! Hovmod! Daarlighed! og Guds Bespottelse!

Hvad, derfom Foden, som er skabt til Jorden at betræde
Og Haanden at arbeide med, misundte Hovedet?
Om Öret, Tungen knurrede, om Öiet vilde græde,
Fordi Fornuften mestrer dem med en fuldkommen ret?
See! saa urimeligt det er, om nogen Part vil klage,
At den i Verdens Bygning ei en andens Plads beklæér:
Saa taabeligt den Deel og Lod med Knur at imodtage,
Som ALLETINGS BESTYRERE beskikker for enhver.

ALTING kuns Parter er af et Forundrings-værdigt Heele;
Hvis Legeme *Naturen*, og hvis Siel GUD ene er,
Som overalt den samme blir, endskiönt i alle Dele
Han skifter og forandrer sig i Tusend Skikkelser;
Ei mindre stor i Jorden end i Himlens hvalte Bue,
Som varmer udi Solen, og i Luften liver op,
Som tindrer udi Stierne med en bestandig Lue,
Som blomstrer udi hvert et Træ, og skyder i hver Knop,
Som lever i hvert Liv, og sig i hvert et Rum udbreder,
Som uden mindste Krafts Forliis er altid virkende,
Og uden selv at være deelt sig deler og adspreder,
Som aander i vor Siel og rör sig i vort Legeme;

Ei mindre stor og herlig i et Haar end i et Hierte,
 Ei mindre stor og herlig i et ufelt Menneske,
 Der ytrer udi svage Suk sin Sieles skiulte Smerte,
 End i en Seraphim, hvis Suk og Bön er brændende;
 | Hans Væsen er uendelig og haver ingen Lige;
 Mod ham er ingen höi, ei lav, ei liden eller stor;
 Han fylder alle Steder op udi sit store Rige;
 Han er os alle lige nær, og i os alle boer.

BETÆNK da: vor Lykfalighed beroer paa det vi laste,
 Og kald dog aldrig ORDEN meer en Ufuldkommenhed;
 Erkiend dit Væsens ringe Punct, og see hvor net Gud passe
 Juft denne Grad af Svaghed til den Plads dig var bereed.
 Vent kun i denne eller og engang i andre Spherer
 Hengiven den Lykfalighed, som du kan tage mod;
 Fortröft dig ganske til den Magt, som alle Ting regierer,
 Og troe: din Skiebne i hans Haand vil altid blive god.
 Hvad enten du dit Liv nu först begynder eller ender;
 Thi al Naturen er en Konst for höi for din Forstand,
 En Konst, hvis Sammenhæng du ei tilfulde see og kiender;
 Al Hændelse en Virkning er af en usynlig Haand,
 Al Strid en Harmonie, som dit Begreb langt overstiger,
 Alt i Almindelighed got, hvad Stykviis synes flet;
 Ja Trods vor irrende Forstand, Trods hvad end Homod figer,
 Den Sandhed staaer dog evig fast, at alt hvad er, er ret.

II. BREV.

*Om Menneskets Natur og Tilstand i Henseende
til ham selv og som et enkelt Væsen.*

Fordriste dig da aldrig til Guds Væsen at udgrunde
Betænk: til et saa høit Begreb blev ei din Siæl bereed
Udforsk dit eget Væfens Art! derefter bör du stunde;
Thi Mennesket det passer best, at kiende *Mennesket*.
Et Væsen i en Middel-Stand, som Himlens Viisdom fatte
Ret mellem tvende Dyb og Svælg saa knap og yderlig,
Som skiönt i Mørke vikled ind kan Lys og Sandhed kiende
Nu klog og viis, nu svag og blind, nu stærk, nu skröbelig,
Som kiender alt for meget til med Tvivlere at tvivle,
Og til at Stoisk bryfte sig igien for lidet veed,
Som mellem begge tvivlsom staaer, uvis om Roe og Hvile
Bör föges eller Övelse og ständig Virksomhed.
Uvis, hvad Rang og Sted han helst sit Væsen skal indrömme
Om han er kun et Dyr, om han en Gud sig kalde tör,
Uvis, hvad om hver Part og Lem han tænke skal og dömmе.
Om Sielen eller Legemet for ædelst agtes bör.
Föd for om stakket Tid at döe, forständig for at irre,
Og med al hans Fornuft og Vid som skabt og dannet til
Udi en mörk Vankundighed sig vildsom at forvirre
Saavel naar han for meget som for lidet tænke vil.
Forviklet Chaos sammensat af Lidelse og Tanke,
Tidt af sig selv forført og af sig selv til rette bragt,
Som immer med uvisse Trin fees hist og her at vanke
Halv skabt til Höihed, halv til Fald, til Roes og til Foragt.

Et Rov til Priis for alle Ting, skiönt altings store Herre
 I tusende Vildfarelser bestandig leed omkring
 Snart ene Sandheds Dommere; ja Verdens Roes og Ære
 Snart ogsaa Verdens Spille-Bolt og fælfom Middel-Ting.

GAAE undringsværdig Kreatur! følg Viid og Kundskab efter
 GAAE, fassfat Flods og Ebbes Tid, vei Luft, maal Hav og Jord;
 Udregn Planeters Kreds og Gang og Himmel-Kuglers Kræfter
 Forbedre gamle Tiders Löb, viis Soelen Vei og Spor.
 Gaae, sving dig op med *Plato* til den förste Himmel-Sphere;
 Træng til det förste Gode og fuldkomne Væfen ind;
 Sög med hans Efterfölgere din Hierne at forvirre,
 Kald Galkab et *guddommeligt* og *bimmelsk henrykt Sind*.
 Fölg Österlandfke Præster, som vil Solen efterabe
 Og troe at de ved Hoved-Sving dens Gang betegnet har.
 Gaae, lær den evige Viisdom at regiere og at skabe
 Men gaae faa i dig selv tilfidst, og troe: du er en Nar.

DA höire Aander nyelig faae en Dödelig udgrunde
 Naturens skiulte Lov og Reg'l, de undred', hos en Mand
 Og i en Jördisk Skabning sliig en Viisdom findes kunde
 Og faae vor store NEWTON da som vi en Abe an.

MEN kunde han, hvis Reg'l endog Cometers Gang har bundet
Fastfætte kuns en eneste Gemyts Bevægelse?

Som Stjerners Op- og Nedgangs Punét saa nøie har udfundet
Sit eget Væsens første spor, dets Maal og Ende see?

Dog hvo vil undre stort derpaa? Forstanden sig kan svinge

Fra Kunst til Kunst uhindret til Parnasses Spids og Top;

Men naar sit eget store Verk den vil i Rede bringe,

Nedbryder Passioner hvad Fornuften reiser op.

Der hersker i vor Barm og Bryst to sterke Drive-Fiere,

Som begge ere gode, naar de bruges som de bör.

Nu til at drive Siælen frem, nu til den at regiere

Enhver af dem sin Hensigt har og sin Forretning giör.

Ved *Egen-Kierlighed* vort Sind tillkyndes, drives, röres;

Og ved *Fornuften* styres dets opvakte Virksomhed.

Til begges rette Brug al Dyd og Gode kan henføres;

Af deres Misbrug reiser sig al Ufuldkommenhed.

VOR *Egen-Kierlighed* vor Siel til Virksomhed maa drive

Fornuftens stille Overleg maa styre Sielens Ild

Foruden hiin vi skulle i en *dösig Dvale* blive,

Foruden denne var vor Drift og *Virksomhed kun vild.*

Som Planterne, der til sin Stilk og Stamme bundne ere,

Opvoxe, blomstre, visne paa en Jord-Plet: eller som

De Veir-Lys, der fortæres selv ved andre at fortære

Og som med vilde Blus omkring i Luften svæve om.

DEN første virker hæftig og med mere Kraft os drager,
 Den sidste rolig giver Raad med mindre Heflighed;
 Jo meere Maalet nærmer sig, des meere *hiin* tiltager,
 Da *denne* seer det langt fra og med meer Koldfindighed.
 Den første kan nærværende det Gode see og kiende,
 Og føle det umiddelbart og klart ved Sandferne;
 Fornuften seer i Tiden hen, hvad der kan skee og hende,
 Betragter Følgerne, og gaaer til det Tilkommende.
 Den første frister stærkere end *denne* overtaler,
 Og endelig om begge kan man fælde denne Dom:
 At *hiin* med større Kraft og Magt os mestrer og befaler,
 Da *denne* gaaer meer varlig og forsigtig med os om.
 At nu den stærkere os ei skal under Aaget bringe,
 Saa brug Fornuftens Hielp og Raad, tag dens Ledfagning an!
 Flid, Vane og Erfarenhed dens Heflighed kan tvinge,
 Indskrænke Egen-Kierlighed og styrke vor Forstand.

LAD kun Skolastiker, som vil i alting Forskiel vide,
 Med Vittigheds forvovne Greb forsøge, om de kan
 Faae disse tvende Venner med hverandre til at stride
 Og skille Naadens Værk fra Dyd, og Sandfer fra Forstand.
 De Lærde ofte om et *Navn* med daarlig Iver figte,
 Hvorved de tidt *det samme*, tidt *flet ingen Ting* forstaae,
 Fornuft og Egen-Kierlighed til samme Maal henfigte,
 De affkye begge Smerte og Fornöielse attraae.

Men denne os med Hæftighed til det forlangte driver

Da *biin* kun drager Honningen og lader blomstret staae;
Lyft vores største Gode og vort største Onde bliver,

Alt som vi rigtigt eller vrangt Begreb om Tingen faae.

SELV-KIERLIGHED sig ytrer paa adskillig Art og Maade

Hvorved i Sindet mange Slags Bevægelser opstaae,

Som enten har en virkelig Fornöielse og Gode

Til Grund og Driver, eller en der ikkun synes faa.

Men som vi billig for os selv fornuftig Omförg bære,

Og af hvad Art hvert Gode er, vi dog ei strax indsee,

Saa kan Begierlighed og med Fornuft forbunden være,

Endskiönt af Egennyttighed den har Anseelse.

Naar vi tilladte Midler til vort Öiemeed anvende,

De og skiönt egennyttige kan med Fornuft bestaae

Men om vi uden Hensigt til os selv det Gode kiende,

Da blive de Forædlede og Navn af Dyder faa.

I stille U-emsfintlighed af stoisk Mod indtaget

Lad Daaren rose af, hans Dyd er uforanderlig.

Den er det og, men saasom naar af Kulde sammendraget

Al Kraft og Varme uden fra til Hiertet samler sig.

Nei, at vi ständig er i Drift ei lunkne eller stille

Vedligeholder Sindets Kraft; en opreist Storm har bragt

Tidt Siælens standfæd Værk i Gang, og skiönt den kan forvilde

Og rykke Deelene, saa blir det Hele dog ved Magt.

Vi drives om paa Livets Hav, som Skib for Storme-Vinde
 Hvor *Passion* er Siælens Bör, *Fornuften* dens Magnet;
 Gud selv ei altid lader sig i stille Havblik finde,
 Nei, midt i *Stormen* har han og en *Throne* sig beredt.

SAALEDES, omendskiönt vor Siels Tilböielser de ere
 Som Verdens Elementer i indbyrdes Krig og Strid,
 Dog samled og formildede de tiene altings Herre
 Til Verdens nette Orden og hans Guddoms store Iid.
 Tænk derfor ei at löse op det Baand Gud selv har bunden
 Nei, *brug dem ret*; med *Maade* folg *Naturens stærke Bud*.
 Og hold *Fornuftens* Regler med *Naturens Drift* forbunden
 See det er alt, hvad du formaaer, lyd din Forstand og Gud.

HAAB, Glæde, Kierlighed og alt hvad disse indbefatte,
 Had, Frygt, Bekymring og hvad meer der krænker Sind
 og Aand
 Naar disse inden rette Maal og Grændser blive fatte
 Og mænges af hverandre af en viis almægtig Haand;
 Da holde de i Ligevegt de stridig' Sindets Deelee
 Og giör det Lys og Skyggeverk, hvis yndig' *Perspectiv*;
 Hvis konstig *Sammenhæng* saavel i Parter som det Heele
 Udgiör den ganske *Colorit*, og *Styrke* af vort Liv.

i Henseende til ham selv og som et enkelt Væsen. 25

Fornøielse vi altid har i Öine eller Hænder,

Saa snart de ei besiddes meer, vi dem i Haabet faae,
Vor hele Sinds og Legems Kraft derpaa sin Flid anvender

Nærværende at nyde og tilkommende at naae.

De sprede overalt sin Magt dog ei hos alle lige,

Adskillig Indtryk hver en Ting paa visse Sandser giör,
Adskilte Sinds Bevægelser heraf hos os opstige

Som Sielen nu med større, nu med mindre Styrke rör;
Alt som de Sandse-Redskab, som paa Sielen virke, ere

Fuldkomne eller svage til. Vi finde i vor Krop

En Grund, hvorfor en Hoved-Lyft udi vor Bryft regierer,

Der sluger andre svagere, lig Arons Slange, op.

Som Mennesket formodentlig, det Öieblik han födes,

Den förste skiulte Dödens Grund indplantet hos sig faaer,
Og denne unge Gift, hvoraf han dog tilfidsst maa dödes,

Alt som han voxer og taér til, sin Vext og Styrke naaer.

Saa yttred' sig hans Hoved-Lyft, den skiulte Sindets syge

Blev mænget med hans Bygning og i Sielen prentet ind;

Hver Livs-Saft, som var tienlig til det Hele at opbygge,

Maae tiene til at fæste den i Legeme og Sind.

Jo mere Sielen aabner sig og sine Kræfter spreder,

Jo meer Indbildningen sin Kunst, disværrer, lader see,

Og al vor Kundskab, al vor Lyft saa uformærkt henleder

Til denne alt befængte Deel og giör den svagere.

Den födes af *Naturen* og ved *Vanen* siden næres,

Og bliver altid strængere ved Vid og Munterhed;

Ja ved *Forstanden* selv dens Kraft og Styrke kuns formeres,

Som Ediken ved Solens Skin faaer meere Syrlighed.

Fornuften vor retmæssige, skiönt svage *Herskerinde*

Har stedse nogen Skiöde Lyft, hvis Bud vi agte paa;

Ak! da den giver Regler kun, ei Vaaben til at vinde,

Hvad kan den meer end sige os, at vi i Blinde gaae?

End lære os foruden Haab vor Svaghed at beklage

(En alt for stræng Anklager, men disverr, en hielplös Ven?)

End raade til det Val og til den Slutning, som vi tage,

Og vores engang giorte Val bifalde myndigen.

Stolt af en indbildt Seier, naar i Siælen den opliver

I Steden for de svagere en herskende Affect:

Saa mener Lægen at hans Kuur de onde Vædsker driver

Af Kroppen, naar de sætte sig kun til en stadig Gigt.

Vi maa *Naturens* Veie gaae, dens Förelser adlyde,

Fornuften tiener der som *Vagt*, men ei som *Ledere*,

Den gör alt sit, naar kuns den kan *forbedre*, ei udrydde

Og handle *Passionen* meer som Ven end Fiende.

En stærkere usynlig *Magt* kan ene demnem lænke

Og i hvert Menneske i sær opnaae sit Öiemeed;

Adskilte Sinds Bevægelse hinanden maa indskrænke

Indtil Guds endelige Maal omsider naaes derved;

Som Vindene, der mange og foranderlige ere,

Dog bringer Skibet endelig til sit bestemte Sted.

Er Lærdom eller Magt vor Lyft, er Guld og verdslig Ære
Vor Attraae, eller det, der tidt os frifter sterkere,
En örkeslös og stille Roe; see! hvor vi da begiere
End og med Livets Fare selv den Lyft at opfyldt see.
Den Lærdes Smag for Ensomhed, og Heltens Hovmods Lyde
Kiöbmandens Slæb og stræbsom Flid og Munkens Ydmyghed
Vil alle fynes, at de har Fornuften paa sin Side
Og under dens tillaante Navn laër see sin Myndighed.

Den evige, den Guddoms Kraft, som Got af Ont uddrager,
I denne Siælens Skiöde-Lyft indpoder vifelig
Vor beste Grund til Dyd og Got. Hans kraftig Haand det mager
At Sindets Qvæg-Sölv dog engang tilfidsft maa fæste sig.
At Dyden, naar den hos os paa Naturens Drift er grundet,
En dobbelt Kraft og Styrke faaer som finere Metal,
Der hærdes, naar den bliver med en grovere forbundet;
Gud vil, vor Legem og vor Siel i Samfund virke skal.

Som et uvilligt Træ, der ei vil mindste Frugt frembringe
Kan, naar det podes i en vild, skiönt saftig Stok, flaae an,
Saa er det Dyder fikkerft ud af Passioner springe,
Naar kun Naturens vilde Kraft paa Roden virke kan.

Hvor

Hvor rige Kilder af Forstand og Ærlighed frembryde
 Ei tidt fra Had, fra Frygt, fra Sörg og fra Melankolie!
 Hvor ofte feer man Tapperhed af bitter Galde flyde!
 En Gierrig öve Klogskab best, en lad Philosophie!
 Den Vellyst, som vor Alder med saa megen Konst formerer
 Er Fruentimrets Skiöde-Lyft og Modens Kierlighed;
 Misundelse, der som Tyran et nedrigt Sind regierer,
 Hos Krigsmænd og de Lærde er en ædel Ærkiærhed.
 Ja hver en Dyd man nævne kan hos begge Kiön udspirer
 Af medföd Stolthed eller af medföd Skamfuldhed.

SAA har Naturen dannet os (lad det vor Hovmod dempe)
 At Dyden ligger nærmest der, hvor Laster grændse til;
 Fornuften maa fra Ont til Got Gemyttets Vegtskaal lempe;
 En Nero kan regiere som en Titus, om han vil.
 Det höie Mod, som vi med ret i Catilina hade,
 I Decius roesværdigt er; i Currius er stort.
 Den samme ære-Syge kan ophielpe eller skade,
 Og har saa tidt en Patriot, som en Førræder giort.

HVEM skal det Sielens Ureed da i rede kunde före?
 Det Lys og Mörke skille ad? den Gud der i os boer.

SOM i Naturen ofte to modsatte Kræfter giöre
 En lige Virkning, saadan det i Mennesket og gaaer.

De sidste Trin i Dyd og Laft sig uformerket formenger,
Og til et skiult forborgent Brug saa nær forbinde sig,
At Vexel-Viis den ene paa den andens Grund indtrænger
Og deres yderste Forkiæl er neppe kiendelig.
Som i et velgiort Malerie, hvor Lys og Skygge spille
Saa i hverandre, at man knap blir deres Grændfer vaær.
Saaledes blande de sig her, man neppe kan adskille,
Hvor Laften sin Begyndelse, hvor Dyden Ende har.

MEN daarligt! om man derfor tør heraf den Slutning trække
At der aldeles ingen Dyd og ingen Laft er til,
Uendelig man hvidt med sort kan blande, mænge, brække,
Mon nogen derfor hvidt fra sort ei meer adskille vil?
Spørg eders eget Hierte ad! for klart den Sandhed skinner,
Det koster Tid og Vane et saa vrangt Begreb at faae.

Laft er af en saa slem Gestalt og af saa fæle miner,
At naar vi see den kun, vi den nödvendig hade maae;
Dog see vi dette Udyr tidt, vi alt for let kan blive
Saa vandt' dertil, at nödigen vi skille os derved.
Vi først fordrage det, dernæst det ynksom Medhold give
Og endelig forunde det i Hiertet Rum og Stad.
Hvor mon nu Udyds største Grad og sidste Grændse være?
Derom man aldrig enig blir: spørg heller, hvor er Nord?
I York maa sætter det i Tveed, i Scotland udi Fare
Og der i Grönland, Zembla og den gode Gud veed, hvor.
Slet

Slet ingen ond og lastefuld i største Grad vil være;
 Men hver en troer, hans Naboe er langt flemmere end han;
 Ja de, som meest af Lasters Luft og Gift befængte ere,
 Tidt deres Plage ei tilstaae og tidt ei føle kan.
 Det Clima, som er angenemt for Folk, som deri leve
 For andre bedre vandre knap kan være taaleligt;
 Og det hvorfor et adelt Sind let skielve kan og bæve
 Kan for en brændemærket Siæl tit synes prifeligt.

HVERT Menneske, i hvo han er, maae nogen Grad besidde
 Af Dyd og Lyft, skönt meget faae opnaa den høieste
 Den beste Mand er stundum hvad han ellers mindst kan lide,
 En Nar sin kloge Time har, en Skelm sin ærlige.
 Fuldkommen aldrig, kun *til Deels*, man Dyd og Udyd følger;
 Thi Egenkierlighed tidt paa vor Frihed giör Gevalt.
 Hver uformerkt sit eget Maal, sin egen Hensigt dölger;
 Men HIMLENS Hensigt er kuns *een*; den er det STORE ALT.
 Den kan hver Daarlighed og hver en Grille forebygge;
 Den drager ud af Laster selv en Virkning som er god;
 Den gav hver Stand sin Svaghed, som er just dens Gavn og Lykke
 Til Jomfruen *Undseelse*, og til Huus-Fruen Mod,
 Frygt til Statsmanden, *Hidsighed* til dem der Hæren føre,
 Til Fyrsten Selv-Fortröstning, og til Folket Overtroe;
 Saa at enhver særdeles Feil og ofte meget giöre
 Til det almindeliges Gavn, Vedvarenhed og Roe.

Den Dydens beste Frugter af Forfengelighed leder,

Der föder sig alene med en tom Berömmelse;

Og just paa Sindets Mangler og dets Ufuldkommenheder

Opbygger Verdens Ære, Fred, Lyft og Fornöielse.

Da Skaberen har dannet os indbyrdes til at være

Som Herre, Tiener eller Ven ulige udi Stand,

Saa vil han, at den ene skal den andens Byrde bære

Indtil hvers Svaghed alles Kraft og Styrke blive kan.

Feil, Mangler, Passioner kun des lettere forbinde

Den felleds Nytte, eller gör os denne Samqvem kier;

Sandt Venfkab, velmeent Kierlighed af disse just oprinde

Den hiemme-fölte Lyft, hvorved vi smage Livet her.

Og naar vort Liv mod Ende er, vi af de samme lære

Tilfreds den Lyft, den Kierlighed, de Baand at legge af,

Og deels opmuntred' af Fornuft, deels nödd' af Afmagt ere

At gaae i möde Döden og see glade til vor Grav.

Hvad Passion et Menneske, hvad Lyft han endog haver

Til Kundskab, Rigdom eller til stort Navn og Myndighed,

Han dog fornöiet bliver med sig selv og sine Gaver,

Slet ingen vil tilbytte sig sin Naboes Stand og Sted.

Den Lærde er lykkelig i Naturen at udgrunde

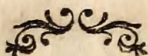
Og Daaren er lykkelig at han kiender intet meer,

Den Rige er lykkelig i sin Skät at tælle kunde,

Den arme i Fortröstning om Guds kierlig Forförg leer.

See! stakkels Krybling synger og den blinde Tigger danser;
 En Taaffe troer, han er en Helt; en Gal, han Krone bær;
 Den sultne Alchymist udi sit Gyldne Haab knap sandfer
 For Hiertens Lyft: Poëten i sin Muse henrykt er.
 See! saa er altid nogen Tröst til hver en *Stand* forlenet,
 Og *Hovmod* til dem alle, som en fellede trofast Ven;
 Saa er med hver en *Alder* og en tienlig Lyft forenet,
 Og *Haaber* stedse til vor Död os følger troligen.

I al den Tid *Indbildningen* bestraaler og forgylde
 Med spillend' Skin de Skyers Pragt, som pryder Livets Luft,
 Imedens *Haab* hver Mangel af Lykfalighed opfylder,
 Og *Hovmod* stopper uformærkt hver Tomhed af Fornuft.
 De tvende bygge op saa fort, som Kundskab kan nedrive,
Lyft, liig en Boble altid leer i Daarens tomme Skaal
 Et Haab döer ud, et andet strax i Siælen faaer til Live
 Og hver Forfengelighed har sin Henfigt og sit Maal.
 Ja nedrig *Egen-Kierlighed* maae ved Guds Kraft udgiöre
 Den Vegt, hvor andres Mangler kan mod vore naae sin Pris
 See da og lær heraf den Tröst til Nytte dig at före,
Skiönt *Mennesket* er *Daarlighed*, er GUD DOG ALTID VIIS.

III. B R E V.

*Om Menneskets Natur og Tilstand i Henseende
til Selskab.*

SAA bliver det en Sandhed, vi enstemmig maa bekiende:

At altings Aarfag følger ved *adskillig Lov* at naae

I alle sine Virkninger *det samme Maal og Ende*;

En Sandhed, som os aldrig bør af Sind og Tanke gaae.

Hvor overgivne end for stor en Sundhed os kan giøre,

Hvad Overmod end Velstand kan og Pragt os bringe til,

Saa lad os eftertænke det og os til Nytte føre

Helst naar vi giør vor Bøn, og naar vi andre lære vil.

SEE hele Verden rundt! alt i en Kiede sammenbindes

I Himlen og paa Jorden ved en fellede Kierlighed.

Betragt den dannende Natur! den altid skal befindes

At figte i sin Virkning til det Maal og Öiemeed.

Hvert enkelt Soelgran følger til et andet som sin Mage,

Det drager selv og drages hen til det som nærmest er.

Det drives og bevæges hos sin Naboe Plads at tage,

Og alle andre rundt omkring at komme mere nær.

Betragt Materien, som paa en faa adskillig Maade

Med Liv af Gud begavet er; du altid finde vil,

At hele Verdens Ophold, det almindelige Gode

Alene er den Middel-Punkt, som alting figter til.

See! hvor en Urtes döde Stöv en andens Liv opholder,
 See! hvor udaf en livlös Ham et Liv sit Udspring har.
 Hver Forms Adspredelse paa nye en andens Opkomst volder,
 De vixelviis nu lever op, nu döer og undergaaer.
 Som Boblerne, der komme op af Vandets röerte Dele,
 De reifer, brister, bliver faa det Vand igien, de var,
 Saaledes intet fremmet er; med Parterne det Hele
 Og med det Hele hver en Part fuldkommen Lighed har.
 En Aand, som alt bestyrer og som overalt sig strekker,
 Forener alle Væfner, faa i nær Forbiadelse
 Det störste med det mindste staaer og Haand hinanden rekker;
 Vi ere skabte Dyrene, de os til Tieneste.
 Et Væfen tjenes, og igien maa andre Væfner tjene;
 De i en nöie Sammenheng hinandens Byrde bær;
 Slet ingen udi Verdens Alt staaer for sig selv alene,
 Nei, Kieden holder sammen og hvem veed hvor Enden er.

HAR GUD, din Daare! alting skabt alene for at klæde
 At föde og forlyste dig? nei, han som til dit Bord
 Den kaade Raa-Buk nærer, har ei mindre vildet brede
 Et Bord for ham i grönnen Eng og blomsterfulde Jord.
 Er det for dig, at Lærken sig med Sang i Luften svinger?
 Nei Glæde-toner Rösten, og hans Vinge föér i Gang
 Er det for dig at Stillitsen sin Hals i Triller tvinger?
 Nei Lyft til andre af dens Art og Elskov giör dens Sang.

Den

Den smykket Hingst, du stoltelig i prægtig Tømme rider,

Jo med sin Rytter deler Lyft, Fornöielse og Mod;

Tör du alene kalde din den Sæd, som Marken pryder?

See, Himlens Fugle fordre skal deraf sin Deel og Lod.

Mon Gylden Aarings rige Höft tilhörer dig alene?

Nei, nyttig Stud med störste ret sin Andeel kræver og,

Ja Svinet selv, som plöier ei, og som dig ei vil tiene,

Af denne Altings Herre og hans Arbeid lever dog.

SAALEDES sluttet alle ind udi Naturens Arme

Og har i hendes Forforg Deel som hendes kiære Börn,

Den Pelts, hvori en Konge nu indsvöber sig for Varme,

Den tiende för til Varme og til Klæde for en Börn.

Vil Mennesket udraabe: "see, mig, mig er alt til Nytte!"

Strax svarer Gaafen af sin Stie: "Men Mennesket for mig

Og til min Tieneste er skabt, thi see for mig at skiötte

At föde, feede, varte op hvor han umager sig!

Det seer den alt, men ikke at den Höitid og den Ære

Skeer kun, for hans Opvartere ham fiden æde vil;

Den dömmet efter sit Begreb; vi klogere bör være,

End troe: at alle er for en, ei en for alle til.

MEN fæt: den Mægtigste skal alt den Svagere regiere,
 Sæt: Mennesket er Verdens Siel, dens Herre og Tyrann,
 Saa driver dog Naturen ham; han ene veed som Herre
 De andre Kreaturers Trang og den oprette kan.
 Mon Falken, naar den hungrig ned af höien Skye sig svinger,
 Vel sparer Duen for den Glands, dens smukke Fiere har?
 Mon Storken skiötter noget om Insektens Gyldne Vinger?
 Mon Höien röres, naar den hör, at Nattergalen flaaer?
 Kuns Mennesket alene for dem efter Önske laver,
 Han fremmer deres Tarv og dem i alt til Haande gaaer,
 Han planter Træer for Fugle, og for Fiske Damme graver,
 Han hegner Enge ind for Qvæg og Korn for Bester faaer.
 Hans egen Fordeel driver ham til somme at ernære,
 Til flere hans Fornöielse, end flere hans Overmod,
 Ved en forfengelig Patron de underholdne ere,
 De leve, födes, fedes af hans Pragt og Overdaad.
 Det Liv hans kræsne Gane just til Föde eftertragter,
 Han frelser fra at döe af Sult, at döe for Rov-Dyrs Tand;
 Han lekkrer for det Dyr, han just som Lekker-Bidfsken agter;
 Det er lykfaligt hos ham, til det falder for hans Haand.
 Dog seer og frygter det ei for det Slag, som Döden sender
 Ei meer end den, som Torden midt i störste Velstand flaaer.
 Det haver havt sit Gode, för det sine Dage ender;
 Vi selv, naar vores er forbi, jo og vor Helfot faaer.

Gud som faa kjerlig ellers er at styre og at lære
 De Væfner, som han negtet har en skiønnende Forstand,
 Hans Godhed skiuler for dem, at de dödelige ere,
 Og giver ei en Kundskab, som dem intet nytte kan.
 Men Mennesket han under den: dog med en saadan Mine
 Hans Död fremstiller sig for ham, at naar den skrækker, den
 Tillige giver Haab og Tröst: dens for ham skiulte Time
 Hans Frygt derfor alt længere og længer' fætter hen.
 Den kommer ham alt nærmere hvert Öieblik i Livet,
 Dog synes Döden aldrig ham, han aldrig nær sin Grav;
 O Under over Under! at just Himlen haver givet
 Det Kreatur, som tænker, flig en Drift og Sindelav.
 Saa har da alle baade de, som Himlen vilde unde
 Drift eller Tanke saadan Kraft, som passer deres Stand,
 Hvorved de til Lykfalighed med lige Iver stunde
 Og finde for sig Midler, som dem dertil hielpe kan.
 Naturens Drift ufeilbar er, hvor den os Veien viser
 Hvad har man Kirke-Moder vel og Pave nödig der?
 Fornuften er og bliver kold, hvor vel den ellers lyser
 Den tiener ikke uadspurt, kun naar den tvungen er.
 Den stille staaer og kommer ei med mindre vi den bede,
 Og dog faa fielden er os nær, faa ofte viger bort;
 Da villig Drift ubuden er og af sig selv tilrede,
 Ja det endda bestandig, naar hiin tiener os kun kort.
 Den ene gaaer nödvendig ret, og ingen Tid affkeier;
 Den anden kan dog tage Feil og vælger ofte flet.
 See! disse Kræfter baade den, som skiönfom overveier
 Og den som os tilskynder, er i Dyrene kuns et.

Da derimod adskillige de i vort Væfen ere:

Ophøi Fornuften nu faa sterk du kan, og paa den Set
Meer Priis end paa Naturens Drift, faa see vi dog og lære,
At Gud i denne virker felv, i hin kun Mennesket.

HVEM lærte vel de Flokke-Dyr, som Skov og Mark har inde

At flye, hvad Gift; og söge op, hvad Föde for dem er?

Hvor veed de faa forsynlig sig mod Uveir, Stormevinde

At grave under Sandet og at kaste Hvelvinger?

At regne Flod og Ebbe ud og sig til Skiul og Dække

At bygge over Bölgen Huus, som ei bortskylles skal?

Hvem viiste Æderkoppen först en Paralel at trække

Saa ret som *Demoivre* felv foruden Lineal?

Hvem bad vel Storcken söge op i talrig Flok og Stime

Som för *Columbus* fremmet Luft og ubekjendte Land?

Hvem sammenkalder deres Raad? Hvem sætter Tid og Time?

Hvem stiller dem i Orden og paa Veien för dem an?

GUD har enhvers *Lyksalighed* udi hans Væfen grundet

Og med en *vis Indskrænking* hvert et Kreatur bered,

Ja at den Verden kan bestaae, hvor han har dem forbundet,

Paa felleds *Mangel* altid bygt en felleds Salighed. |

Saa var Naturens först Lov og evig satte Orden:

Alt Liv, som i den tynde Luft og Himmel Aande draær,

Som svæver i den tykkere, som nærer sig af Jorden,

Som gisper udi Havets Dyb, hvad Art og Navn det har,

Og hvor det end opholder sig, er bundet i det samme
 | Naturens Baand, hvert Menneske til andre Mennesker;
 Udi os alle en Natur opholder Livets Flamme

Og frug bar gör den förste Sæd til Livs Bevægelse.

Alt hvad i Skoven rörer sig, ei Mennesket alene,

Alt hvad i Luften flyver om, i Vandet roer afsted,
 Sig elsker selv og vil sig vel, dog ikke sig alene;

Nei, begge Kiön har ogsaa en indbyrdes Kierlighed.
 Hvorved de til hverandre sig med kierlig Attraae vende,
 Indtil de deres Önske naae og blive samlede;

Dog har endnu ei deres Lyft med den Forening Ende,

Nei, hos dem Egen-Kierlighed, naar de sin Afkom see,
 Fornyes, saa de elske sig igien i deres Stamme;

Saa see vi Dyr og Fugle, hvor de drage Omförg for
 Sin spæde Yngl og felleds Laast, hvor Mödrene opamme

Og Fædrene forsvare den indtil den Fuldvext faaer;
 Men naar de den da slippe lös og voxen fra sig sende

I Luften eller Vandet for at gaae paa egen Haand,
 Saa holder deres Omförg op, saa haver *Driften* Ende,

Saa brydes denne Sammenhæng og dette Elskovs Baand.
 En nye Forbindelse og Lyft den forrige ophæver,

De med en anden Afkom faaer en anden Kierlighed;
 En större Omförg Mennesket, en længer Hielp udkræver

Og trænger til, da han sit Gavn saa fildig seer og veed.
 Og denne længer Omförg gör Forbindelsen des större;

Fornuft og Overlæg end meer bestyrker dette Baand,
 I det de just det samme til vort Gavn og Fordeel giöre,

Hvortil alene Kierlighed os ellers drive kan.

Saa, hvad vi ved et rigtigt Val har ret og billigt fundet,
 Just til det samme drives vi ved hæftig Sympathie;
 Her derfor Dyd og Passion saa födt er sammenbundet,
 At det Fornuften raader til, forlystes Sandfen i.
 Nye Trang, nye Hielp, nye Vane kan vor Kierlighed formere
 Og giör, at den nye Styrke faaer ved nye Velgierninger,
 Naar nogle Börn opfödes og naar andre voxne ere,
 Vi af Naturen hine har, af Vanen disse kier;
 Saasnart ei diffes Skiönfomhed og Kræfter modne bliver
 För de dem hielpelöfe feer, hvoraf de Livet har,
 Erindring og Forfynlighed da denne Afkom driver
 Til at forföрге dem som för for dennem Omförg bar,
 Hiin dem om deres Ungdom og den spæde Alder minder
 Og denne viser dennem hen til Alderdommens Aar.
 Erkientlighed, Forlystelse og Haab dem saa forbinder,
 At just ved alles felleds Gavn den hele Slegt bestaaer.

TÆNK ikke: i Naturens Stand de vandred som i Blinde,
 Naturens Stand Guds Rige var bestyret af hans Aand,
 Hvor Selv- og Selskabs Kierlighed fra förste var at finde,
 Hvor Enighed var Menneskens og alle Væfners Baand.
 Man vidste ei af Stolthed og af Konst som Stolthed föde;
 Med Dyrene gik Mennesket omkring i Mark og Eng;
 De under samme Skygge nöd tilfammen Jordens Gröde
 Og Jorden tiente dennem til et felleds Bord og Seng.

Ved Mord han ei forskaffede sig Føde eller Klæde;

Hans Tempel var den aabne Mark og den Gienlydende
Og hule Skov, hvor alle Dyr med famled Fryd og Glæde
Eenstemmig Sang til deres Gud og fellede Skabere.

Med Blod var Alt'ret ei bestenkt: med Guld og Ædelstene

Ei prydet ud: en værdig Præst foruden Laster stod
Med Hænderne til Himmelen opløftet fri og rene

For Vold og Gierighed, og ei befudlede med Blod.

Guds Egenkab var, Verdens Alt og Orden at bevare;

Og Mennesket det Fortrin fik for andre Skabninger

At herske dog med Mildhed: at regiere, dog at spare;

Men Ak! hvor han forandret nu og reent vanlegtet er

Fra disse første Tidens Dyd, da han en Grav er bleven

Og Böddel for den halve Part af Verdens Skabninger,

Hvis Sukke ei bevæge ham, han jo af Haardhed dreven

Opofrer Kreaturer og bedrager Mennesker.

Men Straffen følger Overdaad: hver Död og Mord opvakte

En herskende Begierlighed, sin egen Hævner;

Af dette Blod en Galskab kom, som uformerkt frembragte

Mod Mennesket det vildeste Udyr: et Menneske.

SAALEDES var hans første Stand, men lad os nu betragte,

Hvorledes fra Natur til Kunst han langsom reisede;

Fornuft i Drift et Mönster fandt som lærte ham at agte

Opmerksom paa Naturen, som ham saa tiltaledede:

GAAR! sagde hun, lad Dyrene dig til Exempel være!
 Af Fugle lær, hvad Føde for dig Træers Toppe bær;
 Af Qvæget, hvilke Blomster der i Marken fundest ere;
 Af konstig Bie, hvorledes du skal reise Bygninger;
 At plöie af Muldvarpen og af Ormen lær at spinde,
 Lær af den lille *Nautilus* (*) Seillads og Skibes Art!
 See! hvor den veed at drage net sit Seil for alle vinde,
 Og styre, at i vildfom Söe den faaer sin rette Fart.
 See! andre Dyr ved Selskabs Baand indbyrdes faa forbindes
 At mange dig til Lærdom og Exempel tiene bör:
 Her under Jorden Bygninger og hele Steder findes;
 Der Byer hengende paa Træer sig udi Luften rör.
 See disse Nationer an! hvor smaa de er og ringe,
 Betragt dem nöie, deres Art, Natur og Politie!
 Af Myrernes Indretning lær en Republik at bringe
 I Orden; lær af Bien at oprette Monarkie!
 See hine, hvor til fellede Brug de deres Rigdom bære,
 Og fikre i et Anarkie foruden Oprör boe!
 See disse, hvor de leve trygt skiönt under Envolds Herre
 Og hver for sig sin Eiendom og Honning har i Roe!
 Merk! hvilken uforandret Lov dem i en Stat forbinder,
 En Lov som i Naturen er, som Skiebneen, ufeilbar.
 Forgieves din Fornuft med al sin Klogskab sammenspinder,
 En mere konstig Væv end her Naturen spundet har,

Naar

(*) En lille Fisk i den Middellandske Söe, om hvilken Oppianus fortæller, at den bruger sin Skal som et Skib, de foreste Been som Master, imellem hvilke er en Hud, som den udspænder som Seil; og de andre to Been som Aarer.

Naar den med sine Love kuns Retferdighed indskrenker

Og skierper Retten saa den tidt for Uret agtes kan ;

Naar den snart bliver alt for svag at modstaae Magt og Renker,

Og snart igien for haard og streng for den gemene Mand.

Saa lær da over alle Dyr saaledes at regiere ,

Bring Mengden til de viseste Befalinger og Bud

At lyde! og for Konster som dig Driften kunde lære ,

Bliv kronet Konge eller og tilbedet som en Gud.

SAALEDES var Naturens Röst ; strax Mennesket adlyde ,

Forfamlinger og Selskab blev oprettet , Byer bygt ,

Her reiste sig en liden Stat ; en anden ved dens Side ,

Som begge blev ved Kierlighed forbunden eller Frygt.

Var her et Land , hvor Frugterne i større Mengde grode ,

Flöd Vandet hiffet renere i klaren Ström og Aae ?

I Steden for med Krig og Magt at röve fremmed Gode

De lærte snart , de bedre slikt ved Handel kunde naae ,

Hvorved de af de Lande , som de overfalt som Fiende ,

Med vel forrettet Ærende som Venner droge ud ;

Thi ved en venlig Omgang let var Mennesket at vinde ,

Da Kierlighed var Frihed , og Naturen Lov og Bud .

Saa bleve Stater stiftede , endskiönt endnu man kiente

Ei Konge - Navn ; til Mennesken en felleds Fordeel drev ,

At kalde en Person Monark , hans Herskab Regimente ,

Hvortil da kuns den DYDIGSTE iblant dem udvalt blev .

(Ved

(Ved hvis Forstand og Vaaben en Ulykke var afvendt
 En Fordeel bragt tilveie) thi den Dyd, som gjorde, at
 En Faders Ret og Myndighed blev af hans Søn erkjendte,
 Den samme gjorde og en Prints til Fader for en Stat.
 Hver Patriark tillige da en Fader, Præst og Konge
 Selv for sit Huus og Stamme af Naturen kronet var;
 En Lov hans Öie for dem, et Orakel var hans Tunge,
 Ærbödighed de for hans Bud som for en Skiebne bar.
 Af Jordens Skiöd' og Agrens Fuur sin Föde at frembringe,
 Til Tieneste at byde Ild og Vand han lærte dem;
 Den raske Örn fra Himmel-Skye til Jordan ned at tvinge
 Og skiulte Dyr fra Havets Bund og Dyb at drage frem;
 Indtil at Aar og Sygdom ham tilfidsst i Graven bragte,
 Da, hvem han havde været, först begyndte de at see,
 Og ham, de för tilbad som Gud, som Menneske beklagte;
 Da stege deres Tanker op i Tiden höiere:
 De Fædrene igiennemgik og til dem alle fögte
 En stor, en förfste Fader og den Fader de tilbad,
 Slig Slutning eller ogsaa blot Fortellelse og Rygte
 Om alletings Begyndelse den Tro fra Grad til Grad
 I Slegtskab, og fra Får til Sön utvilbar overbragte,
 At fiden der en Verden var, der og en Skabere
 Nödvendig maatte være til: og bleve ham tillagte,
 De Egenkaber, som saa stort et Væsen egnede.
 Thi Skaberen fra Skabningen Fornuften da adskilte
 Og i Enfoldighed tilbad hans Væsen kun som et,
 För vrangt Begreb i Mennesket det stadig Lys forvildte
 Han ligesom hans Skaber saae: at alleting var ret.

Al Fordeel og Fornöielse han fandt i Dyden ene,
Og elsked som en Fader den han tilbad som en Gud,
I Kierlighed bestod hans Troe og Troes Pligt alene,
Han dreves ei af anden Lov, af Truffer eller Bud.
Han ved det störste Væsen kun det störste Gode meente,
Og derfor frygted' intet Ont af en saa kierlig Haand;
Sand Troe, sand Politie sig med hverandre nær foreente,
Og Guds og Nestens Kierlighed var begges felleds Baand.

Hvem har först Slaver lært? hvem har i ödelagde Riger
Den græfelige Troe indbragt, at alle er for en?
En Troe, som fra Naturens Lov saa skammelig afviger,
Forfyrrer Verdens Orden og vanærer Skaberen!
Magt först gav Seier, Seier Lov; til Overtroe frembragte
Den Lærdom, at man billig bör tilbede en Tyran.
Da voxte Vold; thi Tyrannie den hielpsom Hænder rakte
Og gjorde en Tyran til Gud, til Træl hans Underdan.
Naar Jordan skelved, Bierge brast og truede at falde,
Naar Ild og Torden slog omkring, de frygtfomme den drev
Til ydmyg at nedböie sig, de Stolte at paakalde
En höiere ufynlig Magt, hvis Kraft de sligt tilkrev.
Den Guder need til Jordan saae af brusten Skye at stige,
Og skadelige Aander frem af revnet Jord opstaae;
Her sat den Helveds græslige, der Himlens söde Rige,
Frygt malte sig dens Dievle for, og Haab dens Guder saae.

Men

Men Guder uretfærdige, foranderlige, onde,
 Hvis Egenfkaber Vellyft var, Had og Forbittrelse;
 Saadanne juft, som flige Folk fig dem indbilde kunde,
 Og fom Tyranner vilde tro, tyrannisk findede.
 Da Kierlighed det Himmel-Lys man faae ei meer veilede
 Og drive Mennesken, men en forblindet Nidkierhed;
 Da var paa Hovmod Himlen bygt, og Helvede paa Vrede,
 Her styrtet man fin Fiende need, der tog man felv fit Sted.
 Da syntes Himlens Hvelving felv ei hellig meer at være,
 Og Marmor-Altne reiftes, fom med Offer rögede,
 Da först aad Præften slagted Dyr, og siden for at ære
 Sin Afgud, ftenkte ham med Blod af offret Menneske;
 Han ublue da benytted' fig af Himlens, egen Torden
 Til at forfkrekke Verden og paalegge Trældoms Baand,
 Ja felv hans Guder maatte mod hans Fiender her paa Jorden
 Ham tiene fom et Redfkab og et Vaaben i hans Haand.

SAALEDES *Egen-Kierlighed* ved Ret og Uret driver
 Hver til at föge for fig felv Lyft, Ære, Fordeel, Magt;
 Men samme *Egen-Kierlighed* hos alle Aarfag bliver
 Til det fom holder dem i Tvang, Regiering, Lov, og Pagt.
 Thi derfor hvad en elsker höit, juft andre og begiere,
 Mon han beholder det i Roe, fom er faa manges Maal?
 Hvor kan han for den Svages Lift i Sövne fikker være,
 Og Vaagen fig forsvare mod den Sterkes Overvold.

Derfore er hans Sikkerhed hans Friheds Grandsø bleven;
Thi alle famled vogte maa, hvad hver for sig begier,
Ja egen Forfvar Konger selv til Dyden haver dreven,
Da Fred og Roe paa Retvished og Mildhed bygget er.
For deres Egen-Sikkerhed de snart den Krig forlode,
Hvortil en daarlig Vinde-Lyft dem havde för forled.
Og funde i det felleds og almindelige Gode
Sit Gode indbefattet og sin egen Sikkerhed.

Da var det en oplyft Forftand, et ædelmodigt Hierte,
Guds Efterfølger eller og en Ven af Menneker,
En Patriot, en Digter kom og Verden atter lærte,
Den Troe og den Moral som af Naturen given er;
Opklarede dens gamle Lys, skiönt ei af nye antendte,
Gud skildred', skiönt i Lighed ei, faa dog i Skygge-Verk;
Gav Folk og Konger Regler ret at bruge Regimente,
At Magten ei indskrenkes maa ei skierpes alt for sterk;
Anviste i faa nöie en Forbindelse at fette
Den större med den ringere, Monark med Underfaat,
At stridende Fordele selv forenes og oprette
En söd og liflig Stemme af en vel indrettet Stat.
Saa stor er Verdens Harmonie, som reifer sig alene
Af altings Orden, Enighed og Sammenstemmelse,
Hvor stor og liden, sterk og svag er skabte for at tiene,
Ei for at lide; styrke, ei at foruroelige.

Hvor ved at nytte Mengden hver sin egen Magt forøger
 Og gör sin Lykke større, som han gör mod flere vel,
 Hvor alting drager til et Maal og Middel-Puncten søger
 Hvert Dyr, hvert Menneske og Aand, Prints, Herre, Tiener,
 Træl.

Om hvad Regierings Form er best lad Daarer ikkun trette,
 Den dog den beste er, som meest fornuftig bliver fört;
 Hvad Lærdoms Form man velge bör og holde for den rette
 Lad Secter disputere om af bitter Iver rört.

Dens Troe kan ikke være vrang, hvis Liv er ret og dydig;
 Alt det er falskt, som strider mod det Heles Öiemed,
 Og alt af Gud, som lærer os hans Bud at være lydig
 Og ved at öve Dyden gör os mere lykkelig.

Som ædel Viin-Træe Mennesket af andre opholdt bliver
 Og lever ved den Kraft, som det omfavner andre med;
 Som hver Planet, naar den sig om sin egen Axel driver,
 Udi sin Kreds om Solen dog bestandig gaaer affted;
 Saa er og vores Siel med to Bevegelse forlenet;
 En søger vores eget, en det Heles Öiemed.
 Gud i Naturen alleting saa nöie har forenet;
 Vi elske os og andre med den samme Kierlighed.

IV. BREV.

*Om Menneskets Natur og Tilstand i Henseende
til Lyksalighed.*

LYKSALIGHED! du vores Livs og Væfens Maal og Ende!
Lyft, Glæde, Roe, Fornöielse! hvad Navn man giver dig;
Det noget, hvortil alle sig med evig Attraae vende
Som giör os Livet angenemt og Döden taalelig;
Som stedse synes os faa nær, skiönt aldrig dog tilstede,
Som sees nu ei, nu dobbelt af en Klog og af en Nar;
Du Himmel-Vext af Himmel-Sæd! fik du hos os dit Sæde,
Siig da, hvad Jord at voxte i du værdig agtet har?

MAASKEE man i din fulde Glands ved Hoffet dig skal finde,
Er du med Diamanter skiult i Minens mørke Skiöd?
Kan man dig lade paa Parnas i Laurbær Krandsfer binde?
Erhverves du ved Sverdet og ved stolte Kiempers Död?
Hvor groer den? - og hvor groer den ei? -- men om vi i at drive
Den Himmel-Sæd til fulde Vext, arbeide uden Frugt,
Vi derfor ingenlunde bör strax Skyld paa Grunden give
Men heller paa de Midler som vi dertil have brugt.

Ei fand Lyksalighed paa Rod og Stengel festet findes,
 Den er hos ingen, eller og i Fleng hos alle groer,
 Den lader sig ei kiöbes, ei til visse Steder bindes,
 Den flyer fra Fyrster og hos dig, min Ven, i Stilhed boer.

SPÖRG Lærde, hvor den söges bör, see Lærde ere blinde!

En byder dig at tiene, en at flye for Mennesket;
 En troer, den er i Hvile, en i Virksomhed at finde;
 Af en den kaldes Vellyft, af en anden Sindets Fred.
 Men de, som faa beskrive den, mon de vel andet lære,
 End at den fände Lykke er at være lykkelig?
 En troer, al Lyft bestaaer kun i for Smerte fri at være,
 En Tvivler troer, at Dyden selv er og forfengelig.

I FÖLG kun Naturens rene Vei! lad vränge Tanker fare!

Af hvert Begreb den fattes kan, af alle Ständer naaes,
 Dens Gode ligger for enhver heelt frit og aabenbare,
 Den vel faa snart i Hytter som paa Konge-Slotter faaes.
 Kun *tænke ret og mene vel*; her fordres ikke flere
 Og större Egenfkaber, end man finder hos enhver;
 Thi skiönt vi klage: Lykken gir en mindre, andre mere,
 Dog *sund Fornuft og Sindets Roe* flet ingen negtet er.

ERINDRE dig, o Menneske! at al Naturens Herre,
Kan følger en almindelig Regierings Lov og Skiel,
Og giör, at alt, hvad Navn udaf Lykfsalighed bör bäre,
Skal ikke blot bestaae i ens, men udi alles Vel.
Et Kreatur kan aldrig sig en Lyft og Fordeel give,
Som, naar han ene nyder den, han jo vil kiedes ved;
En Rövere, en stolt Tyran, en Eremit vil blive
Tilfist misnöiet med sig selv og kied af Ensomhed;
Den som vil helst ansees for al Selskab at forfage,
At flye for andre Mennesker og söge Enlighed,
Han önsked' dog Forundring sig hos andre at tildrage,
Om ei, faa er hans Agt maafkee at naae en Ven derved.
Al Lyft forgaaer og taber Smag, al Æres Glands forfvinder,
Om andres Dom og Fölelse ei af os agted er.
Hver har sin Deel, hvo meer begier, han det tilfist befunder,
At den Fornöielse han naaer er ei Umagen værd.

ER ORDEN Himlens store Lov, hvo kan da dette nægte,
At en maa være mere viis, meer mächtig, mere rig
End andre; men om man derfor den Slutning vil forfegte:
At hiin er mere lykkelig, man höit bedrager sig.
Vi tilstaae, Himlen upartisk os Mennesker regierer,
Naar alle have lige Deel udi Lykfsalighed;
Men felles Trang og Mangel den Lykfsalighed formerer;
Thi ved Naturens Forfkiel just bestaaer Naturens Fred.

Adskillighed i Tilstand og i Vilkor lidt betyder ;
 En Konge og hans Underfaat er lige lykkelig
 Den som forfvarer eller den der Hielp og Forfvar nyder,
 En ædel Ven og den der ved hans Venfkab glæder fig.
 Thi Himlen hver en Deel og Lem af Verdens Alt indblæfte
 Tilligemed en felleds Aand en felleds Salighed,
 Hans Godhed skabte Verden faa til alle Væfners Beste,
 At Veien til Lykfalighed os alle blev bereed.
 Men havde han med lige Maal uddelet Lykkens Gaver,
 Og ingen Forfkiel giort, faa blev jo Strid i hver en Vraa,
 Da derfor Gud Lykfalighed os alle tiltenkt haver,
 Den kunde i udvortes Ting alene ei bestaae.

LAD Lykken fine Gaver kun uddele helt ulige!

Lad denne prifes lykkelig, hin ynkes derimod!

Fra Retvished skal Himlen dog ei findes at afvige,

Dens Deling bliver lige viis: dens Henfigt lige god,

Naar den til nogle Haab, og Frygt til andre vil beskiere;

Thi egentlig det Got og Ont, som er nærværende,

Det giör ei vores Skiebne: kun det bedre eller værre,

Vi forud som tilkommende og med Forventning see.

AK! Jordens Börn fordrifter J Jer nu som fordem Dage,
At storme op mod Himmelen med Bierg paa Bierges Top?
See, Himlen leer ikkun af det J daarlig foretage,
Og sidst begraver Daaren i den Höi han reiser op!

VIND! alt det gode Menneſket paa Jorden kan modtage,
Som Gud og som Naturen har os givet i vor Vold,
Alt det vor Sind forlyſte kan og vor Fornuft behage,
Beſtaaer i tre Ting: Sundhed, Fred, nödtorftig Underhold. |
Man uden Maadelighed ei beſtändig Sundhed haver,
Og Fred, o ædle Dyd! Fred er din Deel og Eiendom.
Den onde og den gode faaer vel begge Lykkens Gaver,
Men hines Lykke ſvinder bort igien ſaa ſnart den kom.)
Naar en ved lovlig Middel fig forlyſter eller föder,
En anden ved Uretviſhed, hvem vover af dem meeſt?
Naar Dyden Medynk, Laſt Foragt og alles Affkye möder
Hvem er da af dem lykkeligſt? hvis Skiebne er vel beſt?
Regn op al Fordeel, ſom ſaa höit af Laſtefulde ſkattes!
Hvad er den? noget Dyden med Foragt kun kiedes ved.
Lad Drog al muelig Lykke naae: en vil dem altid fattes,
Den beſte af dem alle: Navn af Dyd og Ærlighed.

DEN Slutning vist vor Uforstand om Guds Regiering dölger,

At Laster Velstand, Dyden kun Ulykke bringer sig.

Hvo Himlens Ordning best indseer, hans Föring troligst følger,

Han kiender Lykken best, han blir og snarest lykkelig.

Kun Daaren Dydens Elfkere ulykkelige kalder,

For di dem hendes faadant som os alle hende kan;

See *Falkland* (*) Dydens ægte Sön for Dödens Budskab falder!

See hvor *Turenne* styrter om, den himmeldannet Mand.

See

- (*) *Falkland* (*Greven af*) var *Stats - Secretair* under *CARL I.* Han var kuns 33 Aar gammel, da han döde i Slaget til *Newbury* mod *Opröererne.* Han bevarede stedse baade ved Hoffet og i de vigtigste Embeder den Fromhed og Retfærdighed, som nu omstunder er saarar. Han kunde aldrig overtale sig til at lönne Spioner, aabne Breve, eller betiene sig af nogen af de *Konst-Greb,* som *Menneskenes* Svagbed og *Ondskab* har gjort nödvendige for dem som regiere. Han havde gjort sig de beste *Grædske* og *Latinske* *Skrifter* meget vel bekiendt. Han döde, siger *Clarendon,* med al den *Uskyldighed,* som et *Menneske* kan besidde i sin første *Ungdom,* og med al den *Indsigt* og *Dyd,* som *fielden* naaes uden ved en böi *Alder.*

See *Sidney* (*) i en Fegtning maa sit ædle Blod udgyde,
Men hvad var Skyld? var deres Dyd? nei deres Livs-Foragt,
Siig favnet *Digby* (***) om din Dyd, (skiönt Himlen ei
kan pryde
En Siel med meer end du befød) har dig i Graven lagt?

D 4

Siig

(*) *Sidney* (Philip) er regnet iblant de største Lærde, Krigs- og Stats-Mænd, som Engellnd har frembragt. Han skrev i sin Ungdom en Roman kaldet *Arcadien*: Et Skrift som Engellænderne ansee for det bedste de har i det Slags. Han oversatte et Stykke af den Afhandling, som *Mornay* har skrevet om den Christelige Religion og andre smaa Böger. Den store Anseelse, som han havde erhvervet sig i sit Gesantskab til Keiseren, og i Nederlandene, hvor han anførte nogle af de Folk, som *Dronning ELIZABETH* havde sendt Hollænderne til Hielp, bevægede Polakkerne til at byde ham Kronen. Men *Dronningen* vilde ei tillade ham at tage mod deres Tilbud. Hun gjorde ham til Befalingsmand over *Flessigen* og *Ramekens*. Hans Lives Ende var meget opbyggelig, han døde af et Saar som han fik i Slaget ved *Zurphen* mod Spanierne.

(**) *Digby* en Søn af en Mylord af samme Navn, som blev meget gammel og var i stor Anseelse, uagted han ingen Embeder havde.

Siig? var det Dyd, som Sönnen tog udi sin bedste Alder,
 Hvi bliver Faderen da graae, af Aar og Ære riig?
 Hvi staaer *Marseilles* (*) fromme Bisps, naar alle andre falde,
 Naar al Naturen segner og hver Vind er dödelig,
 Ja, hvi faa længe (om vort Liv man ellers langt kan kalde,)
 Har Gud en kierlig Moder (**) spart for mangen Arm og
 mig.

ALT *Phyisk* Onde reiser sig, naar kun Naturen viger
 Det allermindste fra den Vei den ellers stadig gaaer;
 Naar Villien sit fatte Maal og Grendse overstiger,
 Deri alt det *Moraliske* Ont i Verden just bestaaer.
 Fra Gud tilskikkes intet Ont: det tör vi ikke klage,
 Nei, Vidnesbyrd det Onde selv om Himlens Godhed bær;
 Og ofte, hvad vi Stykkeviis anseet for Uret tage,
 I Henfigt til Naturens Alt til Gavn og Nytte er.
 Tit Kreaturets Frihed gör, at en Uorden hender;
 Nu tar Naturen Feil og paa en Afvei blir forledt;
 Men naar det skeer, som fielden er, den snart tilbage vender
 Paa rette Vei, og endrer det som derved var forseet.

Dog

(*) *Henri Xavier de Belfunce* Biskop af *Marseille*, som i
 en meget smitsom Syge ei skaaned sig.

(**) Hr. Popes Moder levede endnu da disse Breve bleve ud-
 givne; Hun döde først 1733, gammel 93 Aar. Hun
 var meget anseet for hendes Gudsfrygt og Gavnildhed
 mod de Fattige.

Dog over fligt man Mennesker bestandig hör at klage;

Men kan vi sige: Himmelen har mere Skyld deri,

At Cain en retfærdig Mand som Abel tog af Dage,

End at en dydig Søn, som ved sin Faders Fylderie

Har arvet et fordervet Blod, et ufelt Liv maa före?

Bör vi vel om den evige og altings Aarfag troe,

At som en svag Regent han for en Yndlings Skyld vil giöre

Sin egen Lov til intet og forstyrre Rigets Roe?

SKAL optendt Ætna slukkes, skal den til en Tid opfette,

At tordne, naar en Philosoph (*) dens Toppe vil befæe!

Skal Luft og Söe, alene for dit svage Bryft at lette,

Ufskyldig Bethel (**) sættes i en nye Bevegelse?

D 5

Naar

(*) Forfatteren mener uden Tvil her Plinius, som blev kvalt af Asken og Svovel-Rögen, da han vilde betragte Branden af Bierget Vesuv Aar 79 efter Christi Födsel.

(**) Bethel var en Adelsmand, som levede for sig selv i London. Han var svagelig, men tillige meget anseet for hans Dyd og Fromhed. Hr. Pope roeser ham i et af hans Moralske Breve, fordi han sagde altid hvad han tænkte, og tænkte aldrig uden hvad han burde tænke.

Naar löfe Klipper trilder og fra höien Skye nedfalder

Skal Tyngfels Regler hæves op, imens vi gaae forbi?

Naar gammel Tempel færdig er at negre om af Alder,

Skal alle uden *Chartres* (*) for dens Fald og Stöd gaae forbi?

MEN

(*) *Chartres* (Frantz) har uden *Tvil* været det eneste *Menneske*, som har besiddet den *Hemmelighed* at bedrage uden at betiene sig dertil af *Dydens* eller *Ærens* *Maske*. Naar man undtager *Ödselhed* og *Hyklerie*, var han berøgtet for alle *Laster*: Hans *umettelige Gierighed* fritog ham fra den første, og en *Ufor skammenhed* uden *Lige* tillod ham ei at betiene sig af den sidste. Da han var *Fændrik* i *Flandern*, blev han jaget fra hans *Regiment*, og siden forviist fra *Bryssel* og *Gand* for adskillige *Tyverier*. Da han ved *Spidsbuberie* havde vundet store *Penge* i *Spil*, gav han sig til at aagre og hans *Huus* var saa bekient, at man uden *Skamme* ei kunde nevne det. Med saa *Ord*: Han samlede ved at benytte sig af *Folkes* *Laste*, *Trang* og *Daarligheder*, *umaadelige Rigdomme*. Han blev to gange *anklaget* for *Voldtegt*, men hans *Rigdom* beskyttede ham mod *Retten* og han slap med nogle *Maaneders* *Fengsel*. Han døde i *Scotland* 1731, 62 Aar gammel. Hans *onde Sæder* havde giort ham saa forbaadt, at *Pöbelen* sammenrottede sig ved hans *Begravelse*, brød *Lig-Kisten* op, og vilde have slengt hans *Legeme* i *Rakker-Kulen*.

MEN denne Verden, hvor vi seer at Laster faa florere,
Den er vi ei fornöiet med: vel an, vi vil da see
At tenke os en bedre op, hvor Dyden blot regierer,
Et Rige, som kun stiftet er for de Retfærdige.
Men siig os först, hvad man for Dyd og Retvished bör prise?
Derom er aldrig Mennesker indbyrdes enige,
Gud vel særdeles Omsorg for de Dydige maa vise,
Men hvem der ere Dydige, kan Gud alene see.
En tenker om *Calvin*, at ham Guds egen Aand har dreven,
Naar for et Helveds Redskab ham en anden tit anseer;
Er han velsignet eller og af Himlen tugtet bleven,
Saa raaber en: der er en Gud; en, at der ingen er.
Hvad nogle synes ret og got, derover andre klage;
Thi alle kan i et System ei blive lykkelig,
Det i sig selv det bedste er, som mange kan behage,
Thi det, der lönner Eders Dyd, tit straffer den hos mig.
Alt hvad der er og skeer er ret: For *Cæsar*, maa vi siige,
Var Verden skabt - - men ogsaa for at give *Titus Liv*.
Dog hvem var lykkeligst? den som sit Föde-Land med Krige
Hiemsögte, eller den der fandt i Dyd sin Tidsfordriv?

MEN Dyden lider ofte nöd, naar Laft i Vellyst svømmer,
Hvad da? er Bröd vel Dydens Lön? nei Laft fortienner det
Ei mindre ved sin Flid og Sved. Et Skarn som ei forfömmet
At plöie, er sin Föde værd, den hör ham til med ret.

Et

Et Skarn er Föden værd, naar han paa farlig Söe sig vover;
 Naar for Tyranners onde Sag, naar for at blive rig
 Man Daaren hidfig fegte feer, tit Dyden rolig sover
 For lidt begierlig efter Guld, for blöd og svag til Krig.
 Det er og ei den frommes Sag sig Rigdom at tilvende,
 Han stræber kun at leve med en god Samvittighed.
 Men giv ham ogsaa Rigdom, er Jer Önske da til Ende?
 Nei Magt og Sundhed vil J og at Dyd bör krones med.
 Vel an! lad Magt, lad Helbred og hvad Gode Verden giver,
 Tilfammen falde i hans Lod; endnu J klage tör,
 Hvorfor hans Magt indfærenket er, hvorfor han stedse bliver
 I nedrig Stand en Underfaat og ikke Sceptret för,
 Hvorfor han Lykkens Gaver faaer, ei Sindets Fred og Gode,
 Hvorfore - - og vi veed ei selv tilfidsft hvad vi begier.
 Forvovne Önsker! aldrig kan vi deri holde Maade,
 Hvorfor mon vi ei Guder og vor Jord ei Himmel er?
 Saa ufornuftig klage vi, fordi vi ei erkjende,
 At Himlen giver nok, just for den kunde give meer,
 Vort Önske vilde som Guds Magt jo blive uden Ende,
 Og for den i Naturen jeg ei Maal ei Grendse feer.
 Hvad intet jordisk röve kan og ei tilveiebringe,
 Et muntert Hierte, roeligt Sind tilfreds med sine Kaar,
 See! det er Dydens rette Lön; men synes den for ringe,
 Vel an! giv Ydmyghed en Vogn med tre par Heste for!
 Giv Patriotisk Ærlighed et Konge-Spir at bære!
 Giv Sandruhed en Bispe-Hat, Retferdighed de Sværd
 Som af Erobrere faa tidt til Vold misbrugte ere!
 Al saadan Glands og Herlighed kun en Belönning er,

Som vilde Dyden ingen Lyft og Glæde foraarfage,

Som skilte den maafkee tilfidst ved sin Ufkyldighed.

Hvor mangen en er bleven Skielm i sine gamle Dage,

Der i sin Ungdom af enhver som Helgen var anseet!

KAN Rigdom give uden just til dem, som Dyden öve,

Fortroelighed hos andre, og dem selv Fornöielse,

Guld haver mangen Dommer fat paa alt for haard en Pröve;

Men aldrig foltes Kierlighed og fand Höiagtelse.

Kun Daarer troe, at Himmelen en værdig Mand ei lider,

Som elsker alle og igien af alle elsket er

Som med en god Samvittighed al Sundheds Skat besidder,

Om han ei aarlig tusend Pund i Rente oppebær.

Ei Skam, ei Ære egentlig paa viffe Stender hefter,

Det er den rette Ære, at vi giöre hvad vi bör;

Paa Dydens söde Övelse anvende alle Kræfter,

Og det er ene Skam, naar vi vor Pligt forfömmen tör.

I Verden alle Mennekker ei lige Vilkaar nyder,

En i Brocade bryfter sig, en anden pialtet gaær:

Et Skiödfkind Handverksmanden bær, en Kappe Prästen pryder,

En Hätte gives Munken, naar Monarken Krone faær.

Hvad

Hvad større Forskiel (raaber J) end mellem Munke-Hætte
Og Kongers-Krone? Jo, min Ven, en klog Mand og en Nar
De er end meer adskillige; den Forskiel er den rette;

Thi Narre er hverandre lig, hvad Navn og Rang de har.
En Prinds ei bedre end en Munk, om han som Munk vil leve,

En Drukken Præft og Arbeids-Knegt er begge lige klog.
Vel giver Dragten Navn og Rang af Konge, Fyrste, Greve,
| Men Værdighed gjør en til Mand, dens Mangel gjør et Drog.

Befat med Titler overalt, med Baand, og Ordner prydet, }

Du ved de Stores Yndest fligt og tit ved Laster naaer,
Sæt at fra en Lucretia dit Blod har sig udgydet,

Igiennem blot Lucretier i hele tusend Aar.

Men troer J Eders Fædres Roes med Eders er forbunden,

Saa regn faa mangen blant dem som var dydig, ærlig, klog;
Thi, dersom Eders gamle men uædle Blod har rundet

Fra Synde-Floden indtil nu igiennem lutter Drog,

Siig heller da, at Eders Slegt er ung! lad ingen høre,

At Daarlighed faa længe har i Eders Stamme boed!

Hvad kan en Nar, en nedrig Træl, en Skielm til Adel gjøre?

Ei Slegt-Registre uden Tal, ei alle *Howards* (*) Blod.

See Høihed an! siig hvor man skal den sande høihed finde?

Hos tapre Helte, viise Folk og Stats Mænd, svare J,

Fra Alexander af til dem som nu omstunder vinde,

Har alle Helte haft et Sind, og et Slags Raferie.

At

(*) Er Navnet paa et af de største Huse i Engelland, af hvilket Hr. Grafon og siden Greverne af Shrewsbury nedstamme.

At öve Fiendskab og igien sig Fiendskab at paadrage,

Al deres Lyft og Hue og Sind alene dertil staaer ;

De löbe frem ad Hovedkulds, og see sig ei tilbage,

Dog længere end Næfen er, de see sig aldrig for.

Men ere Statsmænd store? nei af Svig og Renker fulde,

De sinu og listig passe paa de minste Hændelser,

Og overfalde Folk just naar man mindst dem vente skulde,

Ei for de selv saa kloge, men for andre svage er.

At vinde sig en Seier-Krands, at listig skuffe kunde,

Det bör ei kaldes stort: et Skarn jo tit den Lykke har.

Stort Mod med Galenskab, Forstand som bruges til det Onde

Giör kun en desto større Skielm, en desto større Nar.

Den som et ædelt Öiemed ved ædle Midler vinder,

Og naar det feiler leendes i Baand og Fengfel gaaer,

Lad ham regiøre eller og sit Blod for sine Fiender

Som *Socrates* udöse, han, han er i Sandhed stor.

Hvad er et Navn og Rygte, som saa mangen en forfører?

Et indbildt Liv i andres Bryft, som uden for os er.

Den Roes, vi hör, den faaer vi kun, men den vi ikke hörer,

Om *Cicero*, om vi den fik, det rör os lige nær.

Alt det vi deraf mærke fra Begyndelse til Ende,

Passerer i en liden Kreds af Venner, Fiender,

De andre som er uden for jo ikke mere kiende

Til en *Eugen* der lever end til *Cæsars* Gierninger.

Om hvor og naar de Fienden flog med feierrige Hænder,
 Om deres Seiervindinger, om deres Tidsfordriv;
 Er Værdigheden nok saa stor? om vi ei Manden kiender,
 Som den besidder, blir den os en Skygge uden Liv.
 En flet Anfører er ei meer end Staven som han pryder,
 Et vittigt Hoved uden Dyd ei bedre end hans Pen;
 Men derimod en ærlig Mand, som Dydens Bud adlyder,
 Ei mere ædelt Kreatur er skabt af Himmelen.
 See! Rygtet ofte Skelmens Navn fra Undergang befrier
 Som Retten frier Kroppen fra at fylde Gravens Vraae,
 Naar den i Luften svinges op, og Folk og Fæ forgiær,
 Der heller burde puttes hen, og aldrig tenkes paa.
 Vi ingen anden Ære kan tilegne os med rette
 End den, som er paa Sandhed bygt og paa Fortieneste,
 Alt andet svermer uden om, og kan vort Öre trette,
 Men Hiertet har dog ei deraf den mindste Fölelse.
 En Times god Samvittighed mod hele Aar opveier,
 Af Smigreres Berömmelser og Pöblens Hurra-Skrig.
Marcellus i Landflygtighed meer Hier^tens Glæde eier,
 End *Cæsar* midt i sin Triumf med Raadet efter sig.

VED Sindets Gaver og Forstand hvad Fordeel kan vi vinde?
 Siig, kiere Ven, du veed det best, hvori bestaaer Forstand?
 Deri: at kiende andres Feil og sine egne finde;
 At see hvor lidt vi vide, og hvor lidt der vides kan.

Fordöimte til i Konfter og Forretninger at flæbe,
 Som Trælle tvungne Verden at opofre al vor Tid,
 Dog ei at naae den Lettelfe at andre med os ftræbe,
 Og ei den Tröft, at nogen ret kan dömme om vor Flid.
 Om vi vil redde Folk og Land, om vi vil Sandhed lære,
 Saa frygte alle, faa forftaae, hvem hielper os derved?
 Et ufelt Fortrin! fely at fee og kiende at vi ere
 Langt over Livets Svagthed, men dets Tröft og Södhed med.

LAD alle diffe Gaver til en famlet Summe flaaes,
 Beregn dem med al muelig Flid! fee hvad de löbe til!
 Hvormeget en formindsfkes maae, at andre kan opnaaes,
 Og mangen reent opofres, naar man andre nyde vil.
 Hvor ofte diffe ftride mod et andet ftörre Gode,
 Hvor Livet voves tit derved og altid Sindets Fred,
 Tænk (om endnu du attraaer fligt) hvordan du blev til Mode,
 Om du blev fat i deres Sted, fom naae flig Herlighed.
 Har du faa fvagt et Sind, du kan for Baand og Ordner fukke,
 See da, hvor smukt Hr. *Belly* og *Lord Umbra* diffe bær,
 Er gylden Muld dit Hiertes Lyft og Lives Drage-Dukke,
 Agt hvor lykfsalig *Gripus* og hans Hufrue derved er.
 Er höi Forftand det du attraaer, hufk *Bacons* (*) ftore Gaver,
 Den vifeft og fvageft af alle Mennesker,
 Men er et ftort og varigt Navn det Maal dit Önfke haver,
 See *Cromvell* an, hvis Navn endnu paa alles Tunger er.

E

Be-

(*) *Baco* (Franz) *Friberre af Verulam*, *Vice-Greve af St. Alban* og *Stor-Canceler af Engelland*, var endnu mere bekient af

Begierer din Ærgierighed det samlet og tillige,
 Har du ei af Historien lært at foragte det?
 Og i de store, ærede, berömte, ædle, Rige,
 Af en indbildt Lykfalighed den fulde Stige leet?
 De som den rare Lykke har at elkes eller yndes,
 Af Konger eller Dronninger for at bedrage dem,
 Merk kun ved hvilke nedrig Trin den Herlighed begyndes,
 Og som Venedig för af Skarn og Söe-Tang kommer frem;
 Hvor Laft og Höihed fölges ad, Bedragerie og Ære;
 Hvor Dyden taber alt som man tar til i Rang og Mod,
 Europens Laurbær Krandske de paa deres Hoved bære,
 Men ilde kiöbte eller og befudlede med Blod.
 Nu druknede i Vellyst, nu af Slæb og Arbeid trykte,
 Ja ofte ærelöfe for en ilde anvendt Magt,
 Siig Rigdoms Eiere! har den et ærligt Navn og Rygte,
 Vel nogen Tid tilbragt Jer? har den frelst Jer fra Foragt.

Ei

sin store Lærdom, end af alle de Æres - Poster han beklædede. Han havde bragt det saa vidt, at han vidste at forbinde det høie og alvorlige i Theologien, Jurispruden og Philosophien med det nyttige og behagelige i Historien, Poesien og de smukke Videnskaber. Hans Svagheder og i sær hans besynderlige Gævmildbed, gjorde ham Livet suurt. Han geraadede tilsidst i stor Armod, at han kort for hans Död skrev til Kong JACOB I, og bad ham om nogen Hielp, af Frygt, sagde han, at endskiönt jeg ikke har önsket at leve uden for at studere, jeg da skulle blive nöd til at studere for at leve.

Ei större Lykke kroner dem paa deres gamle Dage,
Da de som oftest ynkelig i Blindhed ledes om,
Nu af en graadig Yndling nu af en höimodig Mage,
Der tidt ved Pragt og Overheng forfyrerer deres Slum
Ak! lad Jer ei af denne Glands og disse Straaler blindes,
Regn Aftenen og Morgenen mod deres Middags Skin,
Saa skal den hele Summe af den Herlighed befindes
En Fabel, som al deres Roes i Skiendfel slutter ind.

ERRIEND da denne Sandhed ret, (nok, naar vi den kun kiende)

At Dyd alene give kan en sand Lykfsalighed,
At alt det fände Gode som et Menneſke kan hende,
Sig famler udi Dyden som fit rette Opholds Sted.
I Dyd vi lutter Södhed dog foruden Befkhed smager,
Fortieneste ikkuns hos den fin Lön bestandig faaer,
Og lige höit velfignet om den giver eller tager
I Dydens föde Övells fin störste Lykke naaer.
Dens Glæde uden Lige er faa tit dens Önske vindes,
Og naar det feiler lever den dog uden Sorg og Nag,
Den kiedes ei om nok faa höit den end af Lykken yndes,
Ja udi Lykkens Misgunst selv den veed at finde Smag.
Naar ubefindig Galskab leer og springer om i blinde,
Er den dog mindre Hierte-Glad end Dyden midt i Graad,
Den veed i hver en Ting og Sted det Gode at udfinde,
Den över sig bestandig dog med et utrettet Mod.

Ei opblæst, om end nogle ned i Skarnet trykte ere,
 Ei modlös, om den andre feer i Pragt og Herlighed,
 Hvor ingen Mangel föles, kan der ingen Önsker være;
 Thi den som önsker mere Dyd, han vinder kun derved.

SEE! det er den Lykfalighed som ene var tilbage,
 Som kunde gives alle og enhver af Himmelen,
 Man kun behöver Fölelse for den at kunde sinage,
 Og det er nok at tænke for at kunde kiende den.
 Dog tör de Onde, som med al sin Lærdom ere blinde,
 Og arme midt i Dynger Guld ei derved glæde sig,
 Den er dem negtet; derimod den fromme kan den finde,
 Som uden Lærdom ret er viis, og uden Rigdom rig.
 Som hverken blind og slavisk troer hvad andre troe og lære,
 Ei heller efter eget Sind og fære Griller gaaer,
 Men giennem al Naturen feer til al Naturens Herre,
 Og fölger Kieden som til det uendelige naaer,
 Som alle Verdens Dele saa nöiagtigen forbinder,
 Som famler Jord med Himmel, Gud og Aand med Mennesker,
 Han feer at intet Kreatur sig lykkelig befinder,
 Hvis Lykke jo meddeler sig og fleres Lykke er.
 Han lær af denne Enighed, som al Naturen ynder,
 Det rette Maal hvor först og sidst vor Siel bör sigte hen,
 Og kiender at al Troe, al Lov og al Moral begynder,
 Og ender sig i Kierlighed til Gud og Mennesken.

For ham alene Haabet da en troe Ledfager bliver,
Det aabner, muntret, klarer op alt meer og meer hans Sind,
Til Haab og Troe forenede og uindkrente giver
En meer end Jordisk Salighed som tager Sielen ind.
Da lærer han at skiønne paa Naturens ædle Gaver,
Han seer, hvorfor i Mennesket alene plantet er
Haab om det Gode, hvorom vi i Verden Kundskab haver,
Troe om et Gode histet, som vi ikke kiende her.
Naturen aldrig noget Slags af Kreaturer giver,
En Drift, de ei opfylde kan, en Lyft de ei kan naae,
Mon Haab og Troe unyttig da hos os alene bliver,
Mon Mennesket forgieves troe forgieves haabe maa?
Nei viselig Naturen har den Gave os forlenet,
I den vor störste Dyd er med vor störste Salighed,
| Vor Lyft at tiene andre med vort eget Gavn forenet,
Saa i at föge vores Vel vi föge andres med.
Guds, Næstens og Selv-Kierlighed indbyrdes sig forbinde,
Vil du befordre eget Gavn, faa hav din Næste kier!
Og kan dit ædle Hierte her ei nok Anledning finde,
Saa gaee end længer, gör og Vel mod dine Fiender!
Indflut alt det som Liv, som Sands og som Forstand besidder
Den gandske Verden overalt i din Velvillighed,
Din Lykke med din Godhed sig i lige Grad udvider,
Og höieste Lyksalighed er störste Kierlighed.
Gud elfker hele Verdens Alt og Verdens Dele lige,
Hans Godhed fra det Ganske til hver Part sig senker ned,
Men Mennesket maae langsom fra sit enkle Væsen stige,
Og til det Ganske Gradeviis gaee frem i Kierlighed.

Selv-Kierlighed et dydigt Sind kun tiener at opegge,
 Som liden Steen, der Vandet i den stille Søe oprör,
 Den rörer Middel-Punctten först, strax Cirkler sig bevege,
 Som paa hinanden følger og en evig Fortgang gör,
 Saaledes vores Kierlighed sig uden Ophold spredet,
 Ven, Slegtning, Naboe allerförst faaer hos dem Rum og Sted.
 Derefter til vor Föde-Bye og Land den sig udbreder,
 Tilfidt den alle Mennesker velmeent indflutter med.
 Ja kierligt Sind vil ingen Maal og Grendse meer erkiende,
 Dets overflödige Godhed naaer til alle Skabninger,
 Al Jorden smiler rundt omkring velsignet uden Ende,
 Og Himlen i sit eget Bryst dets föde Billed bær.

KOM da, *min Ven!* som Digteren og Verset Geist har givet,
 Kom, lær mig, mens min Skialdre-Sang med Toner heelt ulig
 Nu ned til Sindets nedrigste Bevegelser i Livet,
 Nu til vort Væfens höie Maal igien opsvinger sig.
 Lær mig at handle overalt som du, min Ven, forfigtig,
 At falde med Anstændighed, at stige maadelig;
 At dannet ved din Omgang jeg maa lykkelig og rigtig
 Fra strengt til frit, fra muntert til alvorligt vende mig.
 Opvakt og aanderig men dog ei Grundighed forfömmet,
 Veltalende foruden Tvang med Nethed, Fynd og Klem,
 Skarpfindig til med Rigtighed om alle Ting at dömmet,
 Og zirlig til at vinde Smag og blive angenem.

O! naar dit Navn vil vidt udspreedt langs Tidens Ström omflyve
Og allevegne al din Roes og Rygte fatte ind,
Sig kiere! skal min liden Baad da vel deelagtig blive
I din Triumph og Fart, og med dig deele Vær og Vind.
Naar Statsmænd, Helte, Konger ned i Gravens Gjemme ligge,
Hvis Börn skal blues, Fædrene Uvenskab til dig bar,
Skal da mit Vers bestaae, skal det til Eftertiden fige
At du min Ven, min Philosoph og min Veileder var.
At jeg den tonefulde Kunst ved dig tilskyndet vendte
Fra Lyd til Ting, fra Phantasio til Hierte og til Siel,
For Vittigheds nægte Skin Naturens Lys antendte,
Og underviste Hovmod om, *at alt hvad er er vel;*
At vor Fornuft og Passio til samme Maal henføre;
At Kierlighed til Selskab og os selv er begge et;
At Dyden ene lykkelig paa Jorden os kan giöre,
Og at al vores Kundskab er os selv at kiende ret.

DET fedvanlige *Imprimatur* skulde vel neppe skikke sig til en Overfættelse af *POPES Forsøg om Mennesket*; til et Skrift som længe har været læst af alle vittige Folk i Europa med almindelig Bifald, og hvoraf baade den Engellske Original og de Franske og Tydske Overfættelser findes paa vore Boglader. En Sandhed bliver jo en Sandhed enten den siges paa Engellsk eller paa Dansk, og dersom de Domme som den klogeste Deel af det menneskelige Kiön har feldet om *POPES* Tenkemaade ikke er tilforladelige nok, hvad Tillid skulde man da have til min Censur?

At tillade et Skrift at trykkes og læses paa Dansk, naar det af Danske længe har været læst og daglig læses paa adskillige Sprog, synes mig at være en Modsigelse; og naar man paa en Overfættelse, hvoraf Originalen har vundet en almindelig Troeværdighed, der langt overgaar alle enkelte Vidnesbyrd, endelig skulde betiene sig af den brugelige Formular, maatte man i Steden for: *In fidem Protocolli*, sette *In fidem generis Humani* eller *Orbis Literati*; saadan en Paaskrift passer alene til saadant et Skrift.

FOR paa en anstændig Maade at efterkomme min Pligt, vil jeg i Steden for at dømme om Indholdet, som allerede lykkelig

kelig har udftaaet og overlevet alle Kritiker, tale noget om Overfettelsen. Vi har faa stor Mangel af gode Originaler i Poëfien og vi trenge faa meget til fremmede Mönftre at jeg har meent at giöre mine Landsmænd en Tienefte ved at overvinde Forfatterens Befkedenhed, og overtale Ham til at udgive et Verk, hvormed Han ikke har havt anden Henfigt end at fornöie fig felv; Jeg haaber at de flefte Lefere fom nu tillige med mig tage Deel i Hans Fornöielfe, vil finde at Overfettelsen er faa rigtig, flydende og reen, at den kan tiene til Beviis at det fom er fagt i andre flebne Sprog, lader fig og med Zirlighed og Eftertryk fige i vores. Nogle vil maafkee önfke, at Overfetteren havde betient fig af kortere Vers, men det Engelske Sprog overgaaer vores faa meget i Korthed og Fynd, at det vel neppe har været mueligt, i sær da Overfettelsen paa de flefte Steder følger Originalen Linie for Linie.

GODE Overfettelfer af ftore Mönftre er fandelig ikke ringe Arbeider. Den Engelske *Homer* er P O P E S ftörfte Verk. Det er ved Overfettelfer af Grekernes og Romernes Skrifter, at de Franske har gjort deres Sprog fikket til at frembringe ftore Mefterftykker, og det er udentvil af Mangel derpaa, at nogle andre Folk endnu er vaklende og uftadige i deres Smag, og ofte frembringe vankabte Originaler. Det er ved gode Overfettelfer at vi lære at giöre fande og upartiske Sammenligninger imellem vore egne og fremmede Skrifter i et Land, hvor man vewelviis indtages af en latterlig Til-

lid til sig selv, og en ligesaa latterlig fordom for det Fremmede; Det er Efterlignelser af gode Mönstre, der skal lære os at finde Middel-Veien imellem det Nedrige og Matte paa den ene, og det tvungne og opkruede paa den anden Side, til hvilke Yderligheder nogle forfalde, og, naar de have Myn- dighed, drage andre med dem. Det er ved deres Læsning at vi venne vore Tunger til det Naturlige, ædle og tanke- rige Sprog, som blev talet i AUGUSTS og LUDVIG XIV. Alder, og i Engelland under *Bolingbroke*. Det er derved vi lære om- fider at treffe det rigtige Forhold imellem Tanker og Ord, hvori Styrken af Sproget og Smagen bestaaer.

Vi har nu i det mindste to gode Overfættelser af Lære- Digter: Denne og Overfættelsen af *Racine* om Religionen. Man kan i det Slags ikke velge bedre Mynstre, og man skal efter dem neppe giøre lykkeligere Forlög i det Danske. Derfom De, der kan giøre noget til Videnskabers Opkomst iblant os, tenke det samme, vil Deres skiönfomme og for- muende Bifald giøre Forfatterne mere Ære, og tiene andre til større Opmuntring end den Döm jeg kan felde derom. Af dem, der ikke kan giøre mere dertil end kiöbe et Exem- plar, venter jeg ganske vist at saa mange som have nogen Kierlighed til Deres Sprog og Deres Fæderne-Land, vil glæ- de Dem over at kunde med saa liden Beköstning aflegge en Pröve paa Deres Nidkierhed for begge. Hvor kunde en li- den Deel af vore unödvendige Udgifter ikke hielpe meget til

Spro-

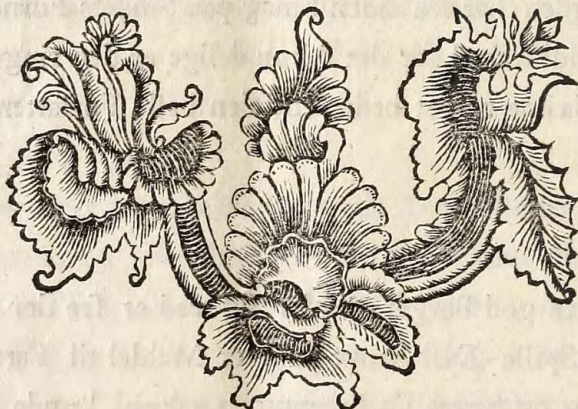
Sprogets og Smagens Forbedring! Man maa dog kunde begribe, at en Forlegger af gode Danske Skrifter behøver alle de Kiöbere og Læsere han kan faae, og at det var ubilligt at en Forfatter skulde ikke alene ved et möifommeligt Arbeide, men og ved et anseeligt Tab forskaffe sine Landsmænd en Fornöielse paa hvilken de selv ikke vil anvende den ringeste Bekostning. Den Lykke at blive læst af dem, som man forærer et Exemplar, og at nyde nogle faa Kienderes Bifald, er sandelig en Ære som kiöbes alt for dyrt, naar Forfatteren derfor selv maa betale det meste af Oplaget, og i et Selvkab hvor Mengden har faa liden Smag paa Sindets Fornöielse og faa liden Nidkierhed for det Almindelige er den ringeste Daglönners Skiæbne meget bedre end den beste Forfatters.

ENHVER god Borger glæder sig ved at see den iblant os herfkende Spille-Lyft brugt som et Middel til Fattiges Underholdning og Syges Forflegning, og hvad kunde der ikke udrettes til Videnskabers Opkomst ved en maadelig Afgift af Overdaadighed i Spise, Drikke, Klæder, Moder, Karoffer, Rangfyge og andre Ting, hvorved Folk beröve dem selv Leilighed til at giöre got og fortiene en sand Ære. Vore Daarligheder selv skulde da blive et Middel til vores Oplysning, og vore Svagheder en Stytte for det Almindelige.

Vigtige Forbedringer i Sproget og Smagen ere naturlige Følger af vise og patriotiske Regieringer, og hvad Aarsag har vi da ikke til at vente i FREDERICH V. Alder Danske Originaler som kan svare til de bedste Latinske Franske og Engelske Mönstre.

SORÖE den 18 Aug. 1759.

J. S. SNEEDORFF.

TRYK-FEIL.

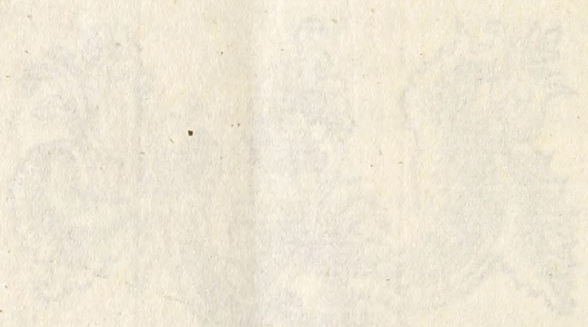
6	Side	7	Linie	sidste læs	förste
19	-	9	-	kiende	- fatte
20	-	15	-	evige	- evig'
24	-	16	-	af	- med
30	-	10	-	Lyst	- Laft
30	-	23	-	enbver	- enhvers

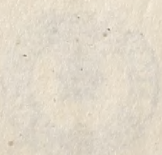
... of the ...
... of the ...
... of the ...

...

...

...

1258917of

